

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni sud za krivično
gonjenje osoba odgovornih za
teška kršenja međunarodnog
humanitarnog prava počinjena
na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-95-5/18-AR98bis.1
Datum: 11. juli 2013.
Original: engleski

PRED ŽALBENIM VIJEĆEM

U sastavu:

**sudija Theodor Meron, predsjedavajući
sudija Patrick Robinson
sudija Liu Daqun
sudija Khalida Rachid Khan
sudija Bakhtiyar Tuzmukhamedov**

Sekretar:

g. John Hocking

Presuda od:

11. jula 2013.

TUŽILAC

protiv

RADOVANA KARADŽIĆA

JAVNO

PRESUDA

Tužilaštvo

g. Peter Kremer QC

Optuženi

g. Radovan Karadžić

Branilac u pripravnosti

g. Richard Harvey

SADRŽAJ

I. UVOD	4
A. <u>KONTEKST</u>	4
B. <u>ŽALBA</u>	5
II. STANDARD PREISPITIVANJA	6
A. <u>ARGUMENTACIJA</u>	6
B. <u>ANALIZA</u>	7
C. <u>STANDARD PREISPITIVANJA U ŽALBENOM POSTUPKU</u>	8
III. ŽALBA TUŽILAŠTVA	11
A. <u>NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S DJELIMA U OSNOVI GENOCIDA (OSNOVA 1)</u>	11
1. <u>Ubijanje</u>	11
(a) <u>Argumentacija</u>	12
(b) <u>Analiza</u>	12
2. <u>Nanošenje teških tjelesnih i duševnih povreda</u>	15
(a) <u>Argumentacija</u>	15
(b) <u>Analiza</u>	17
3. <u>Smišljeno nametanje životnih uslova sračunatih da dovedu do uništenja</u>	21
(a) <u>Argumentacija</u>	22
(b) <u>Analiza</u>	23
4. <u>Zaključak</u>	27
B. <u>NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S GENOCIDNOM NAMJEROM (OSNOVE 2 I 3)</u>	28
1. <u>Segmentacija analize</u>	28
(a) <u>Argumentacija</u>	29
(b) <u>Analiza</u>	29
2. <u>Znatnost grupa</u>	31
(a) <u>Argumentacija</u>	31
(b) <u>Analiza</u>	32
3. <u>Analiza genocidne namjere u okviru prve kategorije UZP-a</u>	34
(a) <u>Argumentacija</u>	35
(b) <u>Analiza</u>	37
4. <u>Genocidna namjera Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a</u>	41
(a) <u>Argumentacija</u>	42
(b) <u>Analiza</u>	45
5. <u>Zaključak</u>	50
C. <u>NAVODI O GREŠKAMA U VEZI S ALTERNATIVNIM VIDOVIMA ODGOVORNOSTI (OSNOVA 4)</u>	50
1. <u>Argumentacija</u>	50
2. <u>Analiza</u>	51
3. <u>Zaključak</u>	52
IV. KARADŽIĆEVE ALTERNATIVNE TVRDNJE.....	53
A. <u>ARGUMENTACIJA</u>	53
B. <u>ANALIZA</u>	54

V. ZAKLJUČAK.....	56
VI. DISPOZITIV	57
VII. DODATAK A – ISTORIJAT POSTUPKA	58
A. <u>NAJAVA ŽALBE I PODNESCI.....</u>	58
B. <u>IMENOVANJE SUDIJA.....</u>	58
C. <u>DRUGE ODLUKE I NALOZI</u>	58
D. <u>ŽALBENI PRETRES.....</u>	59
VIII. DODATAK B –.....	60
MATERIJALI NA KOJE SE UPUĆUJE I DEFINICIJE TERMINA.....	60
A. <u>JURISPRUDENCIJA.....</u>	60
1. <u>Međunarodni sud.....</u>	60
2. <u>MKSR.....</u>	62
3. <u>Druge jurisdikcije.....</u>	63
B. <u>DEFINICIJE TERMINA I SKRAĆENICE.....</u>	64

1. Žalbeno vijeće Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. (dalje u tekstu: Žalbeno vijeće, odnosno Međunarodni sud) rješava po žalbi Tužilaštva Međunarodnog suda (dalje u tekstu: tužilaštvo) na oslobađajuću presudu po tački 1 Optužnice, koju je 28. juna 2012. godine, na osnovu pravila 98*bis* Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pravilnik), usmeno izreklo Pretresno vijeće III Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pretresno vijeće) u predmetu br. IT-95-5/18-T, *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, (dalje u tekstu: Oslobađajuća presuda).¹

I. UVOD

A. Kontekst

2. Događaji navedeni u Optužnici koji su povod ovoj žalbi odvijali su se od 31. marta 1992. do 31. decembra 1992. godine u određenim opštinama Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: BiH) na koje su bosanski Srbi polagali pravo (u daljem tekstu zajedno, Opštine).² Prema navodima u Optužnici, u tom periodu je Radovan Karadžić (dalje u tekstu: Karadžić), osoba na položaju najviše civilne i vojne vlasti u Republici Srpskoj, učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu (dalje u tekstu: UZP), zajedno s drugim članovima rukovodstva bosanskih Srba,³ da se bosanski Muslimani i bosanski Hrvati trajno uklone iz Opština kampanjom progona, koja je uključivala ponašanje koje

¹ Radi lakšeg praćenja priložena su dva dodatka: Dodatak A – Istorijat postupka i Dodatak B – Materijali na koje se upućuje i definicije termina.

² Optužnica, par. 38-40.

³ Konkretno, u Optužnici se navodi da je Karadžić djelovao u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, među kojima su bili Momčilo Krajišnik, Ratko Mladić, Slobodan Milošević, Biljana Plavšić, Nikola Koljević, Mićo Stanišić, Momčilo Mandić, Jovica Stanišić, Franko Simatović, Željko Ražnatović (zvani Arkan) i Vojislav Šešelj. Optužnica, par. 11. Među učesnicima tog udruženog zločinačkog poduhvata bili su članovi rukovodstva bosanskih Srba; članovi SDS-a i državnih organa bosanskih Srba na republičkom, regionalnom, opštinskom i lokalnom nivou, uključujući krizne štabove, ratna predsjedništva i ratna povjereništva; komandanti, pomoćnici komandanata, viši oficiri i načelnici jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, Jugoslovenske narodne armije, Vojske Jugoslavije, vojske Srpske Republike BiH (koja se kasnije zvala Vojska Republike Srpske), Ministarstva unutrašnjih poslova bosanskih Srba i Teritorijalne odbrane bosanskih Srba na republičkom, regionalnom, opštinskom i lokalnom nivou; i vođe paravojnih snaga i dobrovoljačkih jedinica bosanskih Srba i onih iz Srbije. Optužnica, par. 12.

pokazuje postojanje namjere da se djelimično unište nacionalne, etničke ili vjerske grupe bosanskih Muslimana ili bosanskih Hrvata, kao takve.⁴ Genocidna djela koja su prema navodima počinjena nad bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima uključuju: (i) ubijanje; (ii) nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda; i (iii) smišljeno nametanje zatočenicima životnih uslova koji su sračunati da dovedu do njihovog fizičkog uništenja.⁵ U tački 1 Optužnice, na osnovu članova 4(3)(a) i 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Statut), Karadžić se tereti za genocid u Opštinama; navodi se da je odgovoran kao nadređeni za genocid i da je počinio u dogovoru s drugima, planirao, podsticao, naredio i/ili pomagao i podržavao genocid.⁶

3. Karadžić je 11. juna 2012. godine, na osnovu pravila 98bis Pravilnika, podnio zahtjev za izricanje oslobađajuće presude po svim tačkama Optužnice.⁷ Tužilaštvo je odgovorilo 13. juna 2012. godine.⁸ Na pretresu 28. juna 2012. godine Pretresno vijeće je zaključilo, između ostalog, da "nema dokaza, čak i kad se uzmu u naboljem svjetlu, koji mogu biti osnova za osuđujuću presudu za genocid počinjen u opštinama za koji se optuženi tereti prema članu 4(3) Statuta".⁹ Shodno tome, Pretresno vijeće je izreklo Oslobađajuću presudu.¹⁰

B. Žalba

4. Tužilaštvo iznosi četiri žalbene osnove protiv Oslobađajuće presude i traži od Žalbenog vijeća da poništi Oslobađajuću presudu i vrati na snagu optužbe po tački 1 Optužnice.¹¹

5. Karadžić odgovara da Oslobađajuću presudu treba potvrditi.¹²

⁴ Optužnica, par. 4, 9-14, 37-40.

⁵ Optužnica, par. 40.

⁶ Optužnica, par. 36-40.

⁷ T. 11. juni 2012. godine, str. 28569-28626.

⁸ T. 13. juni 2012. godine, str. 28628-28728.

⁹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769-28770 (kurziv dodat). V. takođe T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28768.

¹⁰ T. 28. juni 2012. godine, str. 28774.

¹¹ Najava žalbe, par. 3-24; Žalbeni podnesak, par. 4, 15-116.

6. Žalbeno vijeće je 17. aprila 2013. godine saslušalo usmenu argumentaciju u vezi s ovom žalbom.¹³

II. STANDARD PREISPITIVANJA

A. Argumentacija

7. Karadžić tvrdi da se tužilaštvo u svojoj žalbi ne bavi mjerodavnim standardom preispitivanja.¹⁴ On tvrdi da, generalno, Žalbeno vijeće mora da uvaži zaključke pretresnog vijeća o činjeničnom stanju, uključujući i slučajeve kada tužilaštvo uloži žalbu na Oslobađajuću presudu, te se, kako bi potkrijepio svoju tvrdnju poziva, između ostalog, na Drugostepenu presudu u predmetu *Halilović*.¹⁵ Na toj osnovi Karadžić navodi da je, u kontekstu žalbe na oslobađajuću presudu izrečenu na osnovu pravila *98bis*, standard preispitivanja taj da li "nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo doći do zaključka da nema dokaza na osnovu kojih bi se razumni presuditelj o činjenicama mogao van razumne sumnje uvjeriti u krivicu optuženog".¹⁶

8. Tužilaštvo odgovara da Karadžić pogrešno tumači mjerodavni standard preispitivanja.¹⁷ Pozivajući se na Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, tužilaštvo tvrdi da ne postoji obaveza uvažavanja činjeničnih zaključaka do kojih je pretresno vijeće došlo primjenom standarda na osnovu pravila *98bis*.¹⁸ Naprotiv, prema mišljenju tužilaštva, Žalbeno vijeće može poništiti oslobađajuću presudu na osnovu pravila *98bis* "ako utvrdi da je bilo dokaza na osnovu kojih bi svako razumno pretresno vijeće zaključilo da je optuženi kriv za krivično djelo za koje se tereti."¹⁹

¹² Odgovor, par. 1, 27-312, 322. Karadžić takođe podnosi nekoliko dodatnih zahtjeva, među kojima i zahtjev da Žalbeno vijeće održi usmeni pretres po žalbi tužilaštva. V. Odgovor, par. 313-319. Žalbeno vijeće se tim zahtjevima bavilo u Nalogu o rasporedu izdanom 22. marta 2013. godine.

¹³ V. T. 17. april 2013. godine, str. 4-67.

¹⁴ Odgovor, par. 20.

¹⁵ Odgovor, par. 23; gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Halilović*, par. 11. V. takođe Odgovor, par. 21-22.

¹⁶ Odgovor, par. 24.

¹⁷ Replika, par. 20. V. takođe Replika, fusnota 70 (gdje se iznosi argument da se odlomak iz Drugostepene presude u predmetu *Halilović* na koji se poziva u Odgovoru odnosi na oslobađajuću presudu nakon okončanog prvostepenog postupka i da nije relevantan za oslobađajuću presudu na osnovu pravila *98bis*).

¹⁸ Replika, par. 20, gdje se poziva na Presudu po žalbi u predmetu *Jelisić*, par. 54-57.

¹⁹ Replika, par. 20 (kurziv uklonjen).

B. Analiza

9. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je žalba na oslobađajuću presudu koja se podnosi u fazi postupka predviđenoj pravilom 98bis žalba na presudu.²⁰ Shodno tome, na žalbeni postupak protiv oslobađajuće presude na osnovu pravila 98bis primjenjuju se odredbe člana 25 Statuta i standard preispitivanja po žalbi za navode o greškama u primjeni prava i navode o činjeničnim greškama. Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća na to da test koji treba da primijeni pretresno vijeće u fazi postupka predviđenoj pravilom 98bis jeste "da li postoje dokazi (ako se prihvate) na osnovu kojih bi razumni prosuditelj činjenica *mogao* da se van razumne sumnje uvjeri u krivicu optuženoga po optužbi koja je posrijedi",²¹ a ne da li je krivica optuženog dokazana van razumne sumnje.²²

10. Žalbeno vijeće smatra da relevantni argumenti strana u postupku ne ukazuju na nužnost primjene nekog drugog standarda preispitivanja. Odlomak u Drugostepenoj presudi u predmetu *Halilović* na koji Karadžić upućuje naprosto potvrđuje da se na žalbe koje osporavaju činjenične zaključke primjenjuje isti standard deferentnog preispitivanja bez obzira na to da li je žalbu uložilo tužilaštvo ili osuđena osoba.²³ Stav Žalbenog vijeća u predmetu *Halilović* ne upućuje na to da se oslobađajuće presude izrečene na osnovu pravila 98bis Pravilnika preispituju *isključivo* prema standardu preispitivanja za navode o činjeničnim greškama, što je, čini se, Karadžićev argument. Isto tako, a suprotno tvrdnji tužilaštva, stav iznesen u Drugostepenoj presudi u predmetu *Jelisić* nije da Žalbeno vijeće, prilikom ispitivanja žalbe na oslobađajuću presudu izrečenu na osnovu pravila 98bis, *uvijek* mora ocjenjivati dokaze *de novo*. U Presudi u predmetu *Jelisić* Žalbeno vijeće je naprosto zaključilo da je pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava u fazi suđenja predviđenoj pravilom 98bis kad dokaze nije uzelo u najboljem svjetlu te je, s

²⁰ Odluka da se odbaci podnesak tužilaštva, 9. novembar 2012. godine, par. 8. V. općenito pravilo 98bis Pravilnika.

²¹ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434 (kurziv u originalu). V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 37.

²² V. Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 56.

²³ V. Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*, par. 11.

obzirom na taj zaključak, nakon toga formulisalo ispravan standard i taj standard primijenilo na dokaze u spisu.²⁴

C. Standard preispitivanja u žalbenom postupku

11. Nakon što je potvrdilo da se na ovu žalbu primijenjuje član 25 Statuta i relevantna sudska praksa, Žalbeno vijeće će u skladu s tim iznijeti relevantne standarde preispitivanja u žalbenom postupku. Žalbeno vijeće preispituje samo greške u primjeni prava koje bi mogle obesnažiti odluku pretresnog vijeća i greške u utvrđivanju činjeničnog stanja koje su dovele do neostvarenja pravde.²⁵ Žalbeno vijeće će u izuzetnim okolnostima saslušati i žalbe u kojima je strana u postupku pokrenula neko pravno pitanje koje ne bi dovelo do poništenja prvostepene presude, ali koje je od opšteg značaja za praksu Međunarodnog suda.²⁶

12. Što se tiče grešaka u primjeni prava, Žalbeno veće je konstatovalo sljedeće:

Strana u postupku koja navodi da je došlo do greške u primjeni prava mora navesti o kojoj je grešci riječ, iznijeti argumente u prilog svojoj tvrdnji i objasniti kako ta greška obesnažuje odluku. Navod o pogrešnoj primjeni prava za koji se ocijeni da ne može uroditi preinačenjem odluke može se upravo na toj osnovi odbaciti. Međutim, čak i ako argumenti strane koja ulaže žalbu nisu dovoljni da potkrijepe navod o učinjenoj grešci, Žalbeno vijeće može iz drugih razloga zaključiti da greška u primjeni prava ipak jeste napravljena.²⁷

13. Ako utvrdi da je u prvostepenoj presudi došlo do greške u primjeni prava zbog toga što je primijenjen pogrešan pravni standard, Žalbeno vijeće će formulisati ispravan pravni standard i u skladu s njim preispitati relevantne činjenične zaključke pretresnog vijeća.²⁸ Žalbeno vijeće pritom ne samo da ispravlja grešku u primjeni prava, nego po

²⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 55-72; V. također Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 39.

²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 10. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 11.

²⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 7; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 10.

²⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 8 (oznake za fusnote u citatu izostavljene). V. također Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 12.

²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 12. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 13.

potrebi primjenjuje ispravan pravni standard na dokaze iz spisa prvostepenog postupka.²⁹ Svaki žalilac koji iznosi tvrdnju o grešci u primjeni prava zbog nedostatka obrazloženja mora precizno navesti konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da je pretresno vijeće propustilo da ih razmotri i mora objasniti zbog čega taj propust obesnažuje odluku.³⁰

14. Što se tiče grešaka u utvrđivanju činjeničnog stanja, Žalbeno vijeće primijenjuje standard razumnog presuđivanja.³¹ Prema ustaljenoj praksi, Žalbeno vijeće neće olako poništiti činjenične zaključke pretresnog vijeća:

Prilikom preispitivanja zaključaka pretresnog vijeća, Žalbeno vijeće će zaključke pretresnog vijeća zamijeniti svojim jedino ako nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da donese prvobitnu odluku. [...] Nadalje, Žalbeno vijeće će poništiti odluku pretresnog vijeća samo ako je greška u utvrđivanju činjeničnog stanja dovela do neostvarivanja pravde.³²

15. Strana u žalbenom postupku ne može naprosto ponavljati argumente koji nisu prihvaćeni u prvostepenom postupku, osim ako može dokazati da je pretresno vijeće odbacivanjem tih argumenata napravilo grešku koja opravdava intervenciju Žalbenog vijeća.³³ Žalbeno vijeće može odmah odbaciti argumente strane u postupku koji ne mogu dovesti do poništenja ili preinačenja pobijane presude i njihov meritum se ne mora razmatrati.³⁴

16. Da bi Žalbeno vijeće ocijenilo argumente u žalbenom postupku, strana koja ulaže žalbu mora tačno navesti relevantne stranice transkripta ili paragrafe odluke ili presude koje osporava.³⁵ Osim toga, ne može se očekivati da će Žalbeno vijeće detaljno razmotriti

²⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 12. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 13.

³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 9; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 11.

³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 10; Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 13.

³² Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 10 (fusnote izostavljene). V. također Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 13; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 14.

³³ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 15.

³⁴ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 11; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 14; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 15.

³⁵ Uputstvo o formalnim uslovima za podnošenje žalbe, IT/201, 7. mart 2002. godine (dalje u tekstu: Uputstvo o formalnim uslovima), par. 1(c)(iii)-(iv), 4(b). V. također Drugostepena presuda u predmetu

tvrdnje strane u postupku ako su nerazumljive, protivrječne, nejasne ili imaju neke druge formalne i očigledne nedostatke.³⁶ I konačno, Žalbeno vijeće ima inherentno diskreciono ovlaštenje da odredi koje tvrdnje strana u postupku zaslužuju obrazloženo mišljenje u pismenom obliku i bez detaljnog obrazloženja može odbaciti argumente koji su očigledno neutemeljeni.³⁷

Perišić, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 15; Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 16.

³⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 15. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 16.

³⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 12; Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*, par. 15. V. također Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, par. 16.

III. ŽALBA TUŽILAŠTVA

A. Navodi o greškama u vezi s djelima u osnovi genocida (osnova 1)

17. Prilikom izricanja Oslobođajuće presude, Pretresno vijeće je ocijenilo dokaze u spisu koji se odnose na djela u osnovi genocida navedena u Optužnici.³⁸ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava odnosno u utvrđivanju činjenica kada se u Oslobođajućoj presudi bavilo pitanjem *actusa reusa* genocida.³⁹ U ovom dijelu Žalbeno vijeće razmatra da li je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni djela u osnovi za koje se optuženi tereti u tački 1 Optužnice, to jest: (i) ubijanje; (ii) nanošenje teških tjelesnih ili duševnih povreda; i (iii) smišljeno nametanje životnih uslova sračunatih da dovedu do fizičkog uništenja.

1. Ubijanje

18. Pretresno vijeće je primilo k znanju dokaze koji upućuju na to da su u Opštinama "snage bosanskih Srba ubile velik broj bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata".⁴⁰ Pretresno vijeće isto tako ima u vidu svoj raniji zaključak da ovi dokazi "mogu biti osnova za zaključak da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati ubijani u velikim razmjerima s namjerom progona, u vezi s tačkama 3 do 6 Optužnice".⁴¹ Pretresno vijeće je tada zaključilo da ovi dokazi:

čak i uzeti u najboljem svjetlu, nisu dosegli takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je značajan dio grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata i znatan broj pripadnika tih grupa *bio ciljan za uništenje* kako bi to imalo posljedice po opstanak bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata kao takvih.⁴²

³⁸ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28768. Osim toga, Pretresno vijeće je razmotrilo da li dokazi o prisilnom premještanju ispunjavaju uslov iz člana 4(2) Statuta. V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28766-28767. Budući da prisilno premještanje nije navedeno kao djelo u osnovi genocida u vezi s tačkom 1 Optužnice, tužilaštvo nije uložilo žalbu na zaključke Pretresnog vijeća koji se na to odnose. V. Najava žalbe, fusnota 4. V. takođe Optužnica, par. 40.

³⁹ Najava žalbe, par. 3-10; Žalbeni podnesak, par. 15-53. V. takođe Replika, par. 5-9.

⁴⁰ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764.

⁴¹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765.

⁴² T. 28. juni 2012. godine, str. 28765 (kurziv dodat).

(a) Argumentacija

19. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije zaključilo da je ubijanje u Opštinama predstavljalo *actus reus* genocida.⁴³ Konkretnije, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava kad je za *actus reus* ubijanja postavilo zahtjev postojanja "posljedica po grupu".⁴⁴ U tom smislu, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad je zahtijevalo da ubijanja o kojima je riječ budu "kvantitativno i kvalitativno značajna kako bi imala posljedice po opstanak [grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata]" mada takav uslov ne postoji u tekstu Statuta, Konvencije o genocidu ili relevantnoj praksi Međunarodnog suda.⁴⁵ Prema mišljenju tužilaštva, da nije bilo ove greške, Pretresno vijeće bi zaključilo da su izvršena ubijanja u smislu člana 4(2)(a) Statuta.⁴⁶ Alternativno, tužilaštvo navodi da je, čak i da je primjenjiv uslov postojanja posljedica po grupu, Pretresno vijeće pogriješilo u utvrđivanju činjenica kad je propustilo da ustanovi da postoje dokazi (ako se prihvate) na osnovu kojih bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su izvršena ubijanja kao djelo u osnovi genocida.⁴⁷

20. Karadžić navodi zaključak Pretresnog vijeća "da je [tužilaštvo] pokazalo da su u [Opštinama] snage bosanskih Srba ubile velik broj bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata" i priznaje da je to dovoljno da se ispuni uslov postojanja *actusa reusa* iz člana 4 Statuta.⁴⁸ Uprkos tome, on tvrdi da daljnje rezonovanje Pretresnog vijeća naprosto pokazuje da je ono smatralo da dokazi nisu bili dovoljni za zaključak da je ubijanje počinjeno s genocidnom namjerom.⁴⁹

(b) Analiza

21. Žalbeno vijeće podsjeća na to da će Oslobođajuća presuda biti izrečena na osnovu pravila 98bis Pravilnika samo "ukoliko nema dokaza koji mogu biti osnova za osudu".⁵⁰

⁴³ Žalbeni podnesak, par. 17-24.

⁴⁴ Žalbeni podnesak, par. 17-20.

⁴⁵ Žalbeni podnesak, par. 17. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 18-20.

⁴⁶ Žalbeni podnesak, par. 20. V. takođe Replika, par. 7.

⁴⁷ Žalbeni podnesak, par. 21-24.

⁴⁸ Odgovor, par. 28. V. takođe Odgovor, par. 233, 252.

⁴⁹ Odgovor, par. 29.

⁵⁰ Pravilo 98bis Pravilnika. V. takođe gore, par. 9.

Test koji pretresno vijeće mora primijeniti jeste "da li postoje dokazi (ako se prihvate) na osnovu kojih bi razumni prosuditelj činjenica *mogao* da se van razumne sumnje uvjeri u krivicu optuženoga po optužbi koja je posrijedi".⁵¹ Na osnovu pravila 98bis Pravilnika, od pretresnog vijeća se traži da "pretpostavi da su dokazi optužbe vjerodostojni, osim ako se ne pokaže da im se ne može vjerovati" i da "dokazni materijal razmotri u najboljem svjetlu", te da, prilikom donošenja svog zaključka, ne može "birati dijelove dokaza kojima će se baviti".⁵²

22. Nadalje, Žalbeno vijeće primjećuje da se u članu 4(2) Statuta genocid definira kao bilo koje od u njemu nabrojanih zabranjenih "djela, počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva", među kojima i "ubijanje pripadnika te grupe". Shodno tome, da bi se zaključilo da je počinjeno krivično djelo genocida, mora se utvrditi da je počinjeno jedno ili više zabranjenih djela navedenih u članu 4(2) Statuta. Osim toga, mora se utvrditi da je zabranjeno djelo počinjeno s namjerom da se, u cijelosti ili djelimično, uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva, za što se obično koriste izrazi genocidna namjera, *dolus specialis* ili specijalna namjera.⁵³ Uslov postojanja zabranjenog djela u osnovi ili *actusa reusa* genocida se, prema tome, analitički razlikuje od uslova postojanja genocidne namjere.⁵⁴

23. Žalbeno vijeće napominje da, mada je Pretresno vijeće ispitalo da li bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je "značajan dio grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, kao i znatan broj pripadnika tih grupa [kao takvih] *bio ciljan za uništenje*",⁵⁵ zaključak Pretresnog vijeća u vezi s tim pitanjem ne odnosi se na dovoljnost dokaza o djelima ubijanja u osnovi genocida, već na genocidnu namjeru.⁵⁶ Shodno tome, Žalbeno vijeće ne vidi ništa u odluci Pretresnog vijeća što upućuje na to da

⁵¹ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 37 (kurziv u originalu, a fusnote izostavljene). V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 434.

⁵² Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 55.

⁵³ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 45.

⁵⁴ V. npr. Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 45-46. V. takođe Drugostepenu presudu u predmetu *Stakić*, par. 33-35.

⁵⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765 (kurziv dodan).

⁵⁶ V. član 4(2) Statuta ("Genocid predstavlja bilo koje od sljedećih djela, *počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva* [...]") (kurziv dodan).

je ono pogriješilo u primjeni prava kad je, kako to tvrdi tužilaštvo, za *actus reus* ubijanja zahtijevalo postojanje "posljedica po grupu". Naprotiv, Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće jasno prihvatilo da "odlučivanje o tome da li postoje dokazi koji mogu biti osnova za osudu za genocid ne uključuje procjenu broja ubijenih ljudi i ne postavlja brojčani prag".⁵⁷

24. Pretresno vijeće je u Oslobođajućoj presudi navelo da postoje dokazi o tome da su snage bosanskih Srba ubile velik broj bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u Opštinama i podsjetilo je na svoj raniji zaključak da su ti dokazi bili dovoljni da se na osnovu njih zaključi da su bosanski Srbi ubijali bosanske Muslimane i/ili bosanske Hrvate u velikim razmjerima s namjerom progona.⁵⁸ Žalbeno vijeće smatra da se Pretresno vijeće stoga, u svrhu donošenja odluke po zahtjevu na osnovu pravila 98bis Pravilnika, uvjerilo da postoje dokazi (ako se prihvate) na osnovu kojih bi razumni presuditelj o činjenicama mogao da se van razumne sumnje uvjeri da su u Opštinama ubijeni bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati i da su pripadnici tih zajednica bili izdvojeni na osnovu svoje nacionalne, etničke, rasne ili vjerske pripadnosti.⁵⁹

25. Žalbeno vijeće napominje da se svi relevantni argumenti tužilaštva zasnivaju na netačnoj pretpostavci da je Pretresno vijeće zaključilo da dokazi o ubijanju u Opštinama *nisu* dovoljni da dokažu *actus reus* genocida u kontekstu pravila 98bis Pravilnika.⁶⁰ Kao što je gore navedeno,⁶¹ Oslobođajuća presuda upućuje na to da je Pretresno vijeće zaključilo da dokazi o tim ubijanjima *jesu* dovoljni. Tvrdnje tužilaštva da je Pretresno vijeće pogriješilo u odnosu na djelo ubijanja koje je u osnovi genocida su, prema tome, irelevantne.

26. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbacuje ovu žalbenu podosnovu tužilaštva.

⁵⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765 (kurziv dodan).

⁵⁸ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28765.

⁵⁹ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28758-28761.

⁶⁰ V. Žalbeni podnesak, par. 17-24.

⁶¹ V. gore, par. 24.

2. Nanošenje teških tjelesnih i duševnih povreda

27. Pretresno vijeće je u Oslobađajućoj presudi primijetilo da su mu predloženi dokazi koji su ukazivali na to da su pripadnici snaga bosanskih Srba nanosili teške tjelesne ili duševne povrede mnogim zatočenim bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima u mnogobrojnim zatočeničkim objektima.⁶² Međutim, Pretresno vijeće je napomenulo da, kako bi postojala osnova za izricanje osuđujuće presude za genocid, tjelesne ili duševne povrede nanesene pripadnicima neke zaštićene grupe "moraju biti toliko teške da prijete potpunim ili djelimičnim uništenjem te grupe".⁶³ Pretresno vijeće je isto tako zaključilo da predloženi dokazi, uzeti u najboljem svjetlu, ne bi mogli biti osnova za zaključak razumnog presuditelja o činjenicama da su povrede "dosegle takav nivo da su doprinijele ili su u velikoj mjeri doprinijele potpunom ili djelimičnom uništenju bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata".⁶⁴

(a) Argumentacija

28. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava kada je za *actus reus* nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda zahtijevalo postojanje "posljedica po grupu".⁶⁵ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće neprimjereno dodalo jedan element kada je za *actus reus* postavilo uslov da tjelesne ili duševne povrede o kojima je riječ moraju svojom težinom doseći određeni nivo destruktivnih posljedica po grupu.⁶⁶ Da bi potkrijepilo tu tvrdnju, tužilaštvo upućuje na izjave Pretresnog vijeća prema kojima povrede moraju "biti toliko teške da prijete potpunim ili djelimičnim uništenjem [grupe]" i da su "dosegle takav nivo da su doprinijele ili su u velikoj mjeri doprinijele potpunom ili djelimičnom uništenju [grupa]".⁶⁷

29. Prema mišljenju tužilaštva, čini se da greška Pretresnog vijeća proizlazi iz krivog tumačenja formulacije Drugostepene presude u predmetu *Seromba*, u kojoj je Žalbena vijeće Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (dalje u tekstu: MKSR) zaključilo da za izricanje osuđujuće presude za genocid, "tjelesne ili duševne povrede nanesene

⁶² T. 28. juni 2012. godine, str. 28765-28766.

⁶³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28766.

⁶⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28766.

⁶⁵ Žalbeni podnesak, par. 26-35.

⁶⁶ Žalbeni podnesak, par. 28.

⁶⁷ Žalbeni podnesak, par. 26, gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28766 (izmjene u originalu).

pripadnicima neke grupe moraju biti toliko teške da prijete potpunim ili djelimičnim uništenjem te grupe".⁶⁸ Tužilaštvo tvrdi da, bez obzira na formulaciju iz presude u predmetu *Seromba*, nijedno vijeće nije postavilo uslov prema kojem tjelesne ili duševne povrede moraju imati posljedice po samu grupu, a kamoli da su njihove posljedice "doprinijele ili su u određenoj mjeri doprinijele" potpunom ili djelimičnom uništenju te grupe.⁶⁹

30. Nadalje, tužilaštvo tvrdi da čak i da je Pretresno vijeće ispravno protumačilo formulaciju Drugostepene presude u predmetu *Seromba* da je potreban određeni stepen destruktivnih posljedica po neku zaštićenu grupu, Žalbeno vijeće nije dužno slijediti tu formulaciju jer Žalbeno vijeće ne obavezuje sudska praksa MKSR-a, a formulacija o kojoj je riječ bila je naprosto *obiter dicta*.⁷⁰ Tužilaštvo dodaje da, mada drugostepene presude MKSR-a mogu biti neobavezujući sudski presedani, Žalbeno vijeće ne bi trebalo da slijedi presedan iz predmeta *Seromba* jer zaključak Žalbenog vijeća u predmetu *Seromba* nije potkrijepljen i miješa *mens rea* genocida i elemente *actus reus*.⁷¹

31. Tužilaštvo tvrdi da bi Pretresno vijeće, da nije pogriješilo, zaključilo da su ispunjeni elementi iz člana 4(2)(b) Statuta.⁷² Alternativno, tužilaštvo navodi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku kada nije konstatovalo da postoje dokazi u spisu o tome da su bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima u Opštinama nanesene teške tjelesne ili duševne povrede.⁷³ Da bi potkrijepilo tu tvrdnju, tužilaštvo tvrdi da postoje dokazi o, između ostalog, premlaćivanju, seksualnom nasilju i mučenju u zatočeničkim objektima.⁷⁴ Tužilaštvo navodi da se dokazi u spisu "neposredno uklapaju u kategorije zlostavljanja" koje su druga pretresna vijeća Međunarodnog suda, Žalbeno

⁶⁸ Žalbeni podnesak, par. 28, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Seromba*, par. 46.

⁶⁹ Žalbeni podnesak, par. 28 (znakovi navoda u citatu izostavljeni). V. takođe Žalbeni podnesak, par. 27.

⁷⁰ Žalbeni podnesak, par. 29.

⁷¹ Žalbeni podnesak, par. 30-34. V. takođe Replika, par. 8.

⁷² Žalbeni podnesak, par. 35. V. takođe Replika, par. 6.

⁷³ Žalbeni podnesak, par. 36-38.

⁷⁴ Žalbeni podnesak, par. 36.

vijeće MKSR-a i pretresna vijeća MKSR-a smatrala dovoljnima da se dokažu djela nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda koja su u osnovi genocida.⁷⁵

32. Karadžić uviđa da je Pretresno vijeće primilo k znanju dokaze da su snage bosanskih Srba nanosile teške tjelesne i duševne povrede mnogim bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima zatočenim u više zatočeničkih objekata.⁷⁶ Međutim, on tvrdi da je Pretresno vijeće potom zaključilo da dokazi o djelima nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda, uzeti u najboljem svjetlu, nisu omogućili zaključak da su ta djela počinjena s namjerom da se te grupe unište.⁷⁷ Karadžić s tim u vezi dodaje da je, mada je Pretresno vijeće iznijelo mišljenje da povrede za koje se on tereti nisu "dosegle takav nivo" da su doprinijele ili su u određenoj mjeri doprinijele potpunom ili djelimičnom uništenju tih grupa "ta izjava alternativna zaključku Pretresnog vijeća da ne postoji *mens rea* i nije bitna za to kako je ono o tome presudilo".⁷⁸ Isto tako, Karadžić brani osporeni stav iz Drugostepene presude u predmetu *Seromba* kao logično ograničenje u kontekstu krivičnog djela genocida.⁷⁹

(b) Analiza

33. Žalbena vijeće podsjeća na načela ranije iznesena u ovoj Presudi koja se odnose na preispitivanje oslobađajućih presuda izrečenih na osnovu pravila 98bis Pravilnika.⁸⁰ Nadalje, Žalbena vijeće podsjeća na to da član 4(2)(b) Statuta predviđa da "nanošenje teške tjelesne ili duševne povrede pripadnicima grupe" predstavlja djelo u osnovi krivičnog djela genocida.⁸¹ Žalbena vijeće MKSR-a zaključilo je da tipični primjeri teških tjelesnih povreda kao djela u osnovi genocida uključuju mučenje, silovanje i

⁷⁵ Žalbeni podnesak, par. 38, gdje se, između ostalog, poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Seromba*, par. 46.

⁷⁶ Odgovor, par. 30. V. takođe Odgovor, par. 233, 252.

⁷⁷ Odgovor, par. 30.

⁷⁸ Odgovor, par. 31. V. takođe Odgovor, par. 37 (gdje se upućuje na "alternativno mišljenje" Pretresnog vijeća).

⁷⁹ Odgovor, par. 32-36.

⁸⁰ V. gore, par. 9.

⁸¹ V. gore, par. 22.

fizičko nasilje bez smrtnih posljedica koje uzrokuju unakaženost ili teške povrede vanjskih ili unutrašnjih organa.⁸²

34. Žalbeno vijeće će najprije razmotriti tvrdnju tužilaštva da je Pretresno vijeće pogriješilo u procjeni relevantnih činjeničnih dokaza koje je imalo pred sobom.⁸³ Pretresno vijeće je primilo k znanju dokaze koji "opisuju [...] uslove u zatočeništvu, uključujući okrutno i nečovječno postupanje, mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, silovanje i seksualno nasilje, nehumane životne uslove, prisilni rad [i] neobezbjeđivanje odgovarajućeg smještaja, zaklona, hrane, vode, medicinske pomoći ili higijenskih uslova".⁸⁴

35. Konkretno, Žalbeno vijeće prima k znanju dokaze u spisu,⁸⁵ koji ukazuju na to da su zatočene bosanske Muslimane i/ili bosanske Hrvate udarali nogama,⁸⁶ i okrutno tukli raznim predmetima, uključujući, između ostalog, puške i kundake pušaka,⁸⁷ pendreke i

⁸² Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 46. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 48 (gdje se govori o "gnjusnim zločinima koji očito predstavljaju teške tjelesne ili duševne povrede, kao što su silovanje i mučenje").

⁸³ V. Žalbeni podnesak, par. 36-38.

⁸⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

⁸⁵ V. npr. T. 28. juni 2012. godine, str. 28765-28766. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 36-37 i u njemu navedene reference.

⁸⁶ V. npr. Dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 14 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočenicima na Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 3881, str. 53 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Idriza Meržanića u vezi sa zatočenicima u logoru Trnopolje u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočenicima u logoru Omarska u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 7 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ050 u vezi sa zatočenicima u logoru Keraterm u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3212, str. 34-35 (izjava svjedoka tužilaštva Ibre Osmanovića u vezi sa zatočenicima u logoru Sušica u Vlasenici); dokazni predmet tužilaštva br. 3568, str. 17, 41 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ017 u vezi sa zatočenicima u KP Domu u Foči); dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 62 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočenicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF935 (u vezi sa zatočenicima u Ključu); AF1150-1151, AF1175, AF1184, AF1237 (u vezi sa zatočenicima u Prijedoru); AF1326, AF1339 (u vezi sa zatočenicima u Sanskom Mostu). U cijeloj Presudi, kada su originalni dokazni predmeti na b/h/s-u, upućuje se na relevantne dijelove prijevoda na engleski.

⁸⁷ V. npr. Dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočenicima u logoru Omarska u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 7 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ050 u vezi sa zatočenicima u logoru Keraterm u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3212, str. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Ibre Osmanagića u vezi sa zatočenicima u opštinskom zatvoru u Vlasenici); dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 62 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočenicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); dokazni predmet tužilaštva br. 3568, str. 17 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ017 u vezi sa zatočenicima u KP Domu u Foči); T. 19. septembar 2011. godine, str. 19078 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ052 u vezi sa zatočenicima u objektu Krings u Sanskom Mostu); AF935, AF939 (u vezi sa zatočenicima u Ključu); AF1260 (u vezi sa zatočenicima u Prijedoru); AF1326 (u vezi sa zatočenicima u Sanskom Mostu).

policijske palice,⁸⁸ štapove i motke,⁸⁹ palice,⁹⁰ lance,⁹¹ komade kabla,⁹² metalne cijevi i šipke⁹³ i komade namještaja.⁹⁴ Zatočnici su često premlaćivani dugo i to nekoliko puta na dan u periodu od nekoliko dana.⁹⁵ Dokazi u spisu takođe upućuju na to da su u nekim prilikama zatočnici bacani niz stepenice,⁹⁶ udarani dok nisu izgubili svijest⁹⁷ ili su im glavom udarali o zid.⁹⁸ Posljedice tih premlaćivanja su, prema navodima, bile teške povrede, uključujući, između ostalog, slomljena rebra,⁹⁹ frakture lobanje,¹⁰⁰ slomljene

⁸⁸ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 20 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočnicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 3212, str. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Ibri Osmanovića u vezi sa zatočnicima u opštinskom zatvoru u Vlasenici); dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 69 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); T. 19. septembar 2011. godine, str. 19078 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ052 u vezi sa zatočnicima u objektu Krings u Sanskom Mostu); dokazni predmet tužilaštva br. 3336, str. 30 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 u vezi sa zatočnicima u KP Domu u Foči); AF935 (u vezi sa zatočnicima u Ključu); AF1208 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru); AF1354 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu).

⁸⁹ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 19 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočnicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 3881, str. 53 (izjava svjedoka tužilaštva Idriza Meržanića u vezi sa zatočnicima u logoru Trnopolje u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočnicima u logoru Omarska u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3212, str. 23 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Ibri Osmanovića u vezi sa zatočnicima u opštinskom zatvoru u Vlasenici); AF939 (u vezi sa zatočnicima u Ključu); AF1173 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru); AF1326 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu).

⁹⁰ V. npr. AF871 (u vezi sa zatočnicima u Foči); AF939 (u vezi sa zatočnicima u Ključu); AF1237 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru).

⁹¹ V. npr. AF1210 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru); AF2699 (u vezi sa zatočnicima u Vlasenici).

⁹² V. npr. Dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 20 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočnicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 3303, str. 101 (izjava svjedoka tužilaštva Mirzeta Karabega u vezi sa zatočnicima u zatvoru u Sanskom Mostu); AF1173, AF1210 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru); AF1326 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu); AF1339 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu).

⁹³ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočnicima u logoru Omarska u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva br. 3212, str. 23 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Ibri Osmanovića u vezi sa zatočnicima u opštinskom zatvoru u Vlasenici); AF1110 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru); AF2699 (u vezi sa zatočnicima u Vlasenici).

⁹⁴ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 69 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF935 (u vezi sa zatočnicima u Ključu); AF1339 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu).

⁹⁵ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 12-13, 19-20 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočnicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 74 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF862, AF870, AF880 (u vezi sa zatočnicima u Foči); AF1330 (u vezi sa zatočnicima u Sanskom Mostu).

⁹⁶ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 62 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF936 (u vezi sa zatočnicima u Ključu).

⁹⁷ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 14, 20 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočnicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 69 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu).

⁹⁸ V. npr. AF1169 (u vezi sa zatočnicima u Prijedoru).

⁹⁹ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 718, par. 74 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočnicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF936 (u vezi sa zatočnicima u Ključu).

vilice,¹⁰¹ prijelome pršljenova¹⁰² i potres mozga.¹⁰³ Dugoročne posljedice tih premlaćivanja bile su, kako se navodi, između ostalog, gubitak zubi, trajne glavobolje, deformacije lica, deformacije prstiju ruke, hronični bolovi u nogama i djelimična paraliza udova.¹⁰⁴

36. Pretresno vijeće je takođe primilo dokaze o tome¹⁰⁵ da su žene i djevojke u nekoliko zatočeničkih objekata u Opštinama u više navrata silovane, često i po nekoliko puta na dan.¹⁰⁶ Dodatni dokazi pred Pretresnim vijećem sadrže detalje o seksualnom zlostavljanju muškaraca u zatočeničkim objektima u Zvorniku.¹⁰⁷

37. Žalbeno vijeće podsjeća na to da će osuđujuća presuda biti izrečena na osnovu pravila 98bis Pravilnika samo "ukoliko nema dokaza koji mogu biti osnova za osudu".¹⁰⁸ Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća na to da se, na osnovu pravila 98bis Pravilnika, od pretresnog vijeća traži da "pretpostavi da su dokazi tužilaštva vjerodostojni, osim ako se ne pokaže da im se ne može vjerovati" i da "ih sagleda u najboljem".¹⁰⁹ Žalbeno vijeće konstatuje da dokazi koje je Pretresno vijeće razmatralo, uzeti u najboljem svjetlu, upućuju na to da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati pretrpjeli povrede, uključujući silovanje i teško fizičko nasilje bez smrtnih posljedica koje, očigledno,

¹⁰⁰ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočenicima u Ekonomiji u Zvorniku).

¹⁰¹ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 3336, str. 21, 63 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 u vezi sa zatočenicima u skladištu u Livadama i KP Domu u Foči); dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 27 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočenicima u logoru Omarska u Prijedoru).

¹⁰² V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 63, str. 31 (izjava svjedoka tužilaštva Mirsada Kuralića u vezi sa posljedicama premlaćivanja u zatočeničkim objektima, uključujući i onaj u Vlasenici).

¹⁰³ V. npr. AF1260 (u vezi sa zatočenicima u Prijedoru).

¹⁰⁴ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 17 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočenicima u Ekonomiji u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva br. 3528, par. 23 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića u vezi sa zatočenicima u logoru Omarska u Prijedoru); dokazni predmet br. 3881, str. 53 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Idriza Meržanića u vezi sa zatočenicima u logoru Trnopolje u Prijedoru).

¹⁰⁵ V. npr. T. 28. juni 2012. godine, str. 28765-28766, par. 36-37 i u njemu navedene reference.

¹⁰⁶ V. npr. T. 16. septembar 2011. godine, str. 18946-18947 (iskaz svjedoka tužilaštva KDZ239 u vezi sa zatočenicima u sportskoj dvorani "Partizan" u Foči); AF787, AF792-794, AF803, AF814, AF819, AF821 (u vezi sa zatočenicima u Foči); AF1168, AF1213, AF1238-1241 (u vezi sa zatočenicima u Prijedoru).

¹⁰⁷ V. npr. Dokazni predmet tužilaštva br. 70, str. 15-16 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi sa zatočenicima u Ekonomiji u Zvorniku); AF2749 (u vezi sa zatočenicima u Domu kulture u Čelopeku, Zvornik).

¹⁰⁸ Pravilo 98bis Pravilnika. V. takođe gore, par. 9.

¹⁰⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 55.

ukazuju na nanošenje teških tjelesnih povreda.¹¹⁰ Mada činjenje pojedinačnih djela u okviru nekog obrasca automatski ne dokazuje da je postojao *actus reus* genocida, Žalbeno vijeće smatra da nijedno razumno pretresno vijeće koje razmatra konkretne dokaze u spisu ovog predmeta, uključujući i dokaze o seksualnom nasilju i premlaćivanju koje je za posljedice imalo teške fizičke povrede,¹¹¹ ne bi zaključilo da su oni nedovoljni da bi se na osnovu njih utvrdio *actus reus* genocida u kontekstu pravila 98bis Pravilnika. Shodno tome, Pretresno vijeće je propustilo da te dokaze sagleda u najboljem svjetlu.

38. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo u utvrđivanju činjenica kada je zaključilo da dokazi, uzeti u najboljem svjetlu, nisu bili dovoljni da bi razumni presuditelj o činjenicama van razumne sumnje zaključio da su počinjena djela nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda, koja su u osnovi genocida, i da je ta greška dovela do neostvarenja pravde. Stoga, Žalbeno vijeće prihvaća ovu žalbenu podosnovu tužilaštva i zaključuje da su ostali argumenti tužilaštva u vezi s ovom podosnovom irelevantni. Učinak prihvatanja ove žalbene podosnove tužilaštva razmatra se niže u tekstu.

3. Smišljeno nametanje životnih uslova sračunatih da dovedu do uništenja

39. U Oslobođajućoj presudi Pretresno vijeće primijetilo je sljedeće:

Dokazi svjedoka o kojima se ranije govorilo takođe opisuju uslove u zatočeništvu, uključujući okrutno i nečovječno postupanje, mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, silovanje i seksualno nasilje, nehumane uslove života, prisilni rad, neobezbjedivanje odgovarajućeg smještaja, zaklona, hrane, vode, medicinske pomoći ili higijenskih uslova, u vezi s čim je Vijeće već zaključilo da postoje dovoljni dokazi u smislu tačke 3 Optužnice.¹¹²

40. Pretresno vijeće podsjetilo je na to da se, prilikom utvrđivanja da li su životni uslovi nametnuti ciljanoj grupi bili sračunati da dovedu do njenog fizičkog uništenja, moralo usredotočiti na "objektivnu vjerovatnost da će ti uslovi dovesti do djelimičnog

¹¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 46. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*, par. 48 (gdje se govori o "gnjusnim zločinima koji očito predstavljaju teške tjelesne ili duševne povrede, kao što su silovanje i mučenje").

¹¹¹ V. gore, br. 86-107.

¹¹² T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

fizičkog uništenja te grupe".¹¹³ Pretresno vijeće je dalje objasnilo da je moralo procijeniti određene faktore, uključujući "prirodu nametnutih uslova, period u kojem je grupa bila podvrgnuta tim uslovima i karakteristike ciljane grupe, kao što je njena nezaštićenost".¹¹⁴ Pretresno vijeće je potvrdilo da je prilikom razmatranja dokaza u vezi s tačkom 1 Optužnice ocijenilo te faktore i napomenulo da za optužbu za smišljeno nametanje nekoj grupi životnih uslova sračunatih da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja nije potreban dokaz o stvarnom fizičkom uništenju.¹¹⁵ Uprkos tome, Pretresno vijeće je zaključilo da dokazi koje je imalo pred sobom, uzeti u najboljem svjetlu, *ne* mogu biti osnova za zaključak da su uslovi u zatočeničkim objektima navedenim u prilogu Optužnice "dosegli takav nivo da se može izvesti zaključak da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati bili zatočeni u životnim uslovima sračunatim da dovedu do njihovog fizičkog uništenja".¹¹⁶

(a) Argumentacija

41. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kad nije iznijelo obrazloženje u vezi sa svojim zaključkom da životni uslovi u zatočeničkim objektima u Opštinama ne ispunjavaju uslove iz člana 4(2)(c) Statuta.¹¹⁷ Tužilaštvo tvrdi da, mada se Pretresno vijeće pozvalo na pravni standard postojanja objektivne vjerovatnosti i navelo faktore koji su za njega relevantni, čini se da ovaj standard nije primijenilo na dokaze u spisu.¹¹⁸ Konkretno, tužilaštvo ističe da se Pretresno vijeće nije bavilo primjenom relevantnih faktora na dokaze i dodaje da se pretresno vijeće u predmetu Brđanin, na osnovu gotovo istih dokaza koji su u spisu i u ovom predmetu, van razumne sumnje uvjerilo da je utvrđen *actus reus* iz člana 4(2)(c) Statuta.¹¹⁹ Isto tako, tužilaštvo tvrdi da zaključkom da dokazi nisu dosegli neki, nedefinisani, "nivo", Pretresno vijeće ostavlja tužilaštvu i

¹¹³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

¹¹⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

¹¹⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

¹¹⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768. V. takođe T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

¹¹⁷ Žalbeni podnesak, par. 40-42.

¹¹⁸ Žalbeni podnesak, par. 41.

¹¹⁹ Žalbeni podnesak, par. 41, gdje se poziva na Prvostepenu presudu u predmetu *Brđanin*, par. 907-962.

Žalbenom vijeću da nagađaju da li se to odnosi na brojčani prag, prirodu uslova ili "nešto drugo".¹²⁰

42. Osim toga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u utvrđivanju činjenica kad nije zaključilo da dokazi u spisu ispunjavaju zahtjeve iz člana 4(2)(c) Statuta.¹²¹ Konkretno, tužilaštvo smatra da dokazi koje je Pretresno vijeće prihvatilo pokazuju da su uslovi u logorima u kojima su bili zatočeni bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati bili "užasni" i da podržavaju zaključak da je objektivno postojala vjerovatnost njihovog fizičkog uništenja.¹²² Nadalje, prema mišljenju tužilaštva, dokazi koje je Pretresno vijeće prihvatilo pokazuju da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati rutinski bili podvrgavani uslovima za koje su druga pretresna vijeća uglavnom zaključila da ispunjavaju zahtjeve iz člana 4(2)(c) Statuta.¹²³ Tužilaštvo dodaje da postoje dokazi koji mogu biti osnova za zaključak da su ti uslovi nametnuti s mišljenjem kako bi se uništili pripadnici ciljanih grupa.¹²⁴

43. Karadžić ne odgovara na argumente tužilaštva u vezi sa s mišljenjem nametanjem životnih uslova koji dovode do uništenja.¹²⁵

(b) Analiza

44. Žalbeno vijeće podsjeća na načela koja je već iznijelo u ovoj Presudi u vezi s preispitivanjem oslobađajućih presuda izrečenih na osnovu pravila 98bis Pravilnika.¹²⁶ Nadalje, Žalbeno vijeće podsjeća na to da, na osnovu člana 4(2)(c) Statuta, "s mišljenjem nametanje pripadnicima [...] grupe životnih uslova koji su sračunati da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja" predstavlja zabranjeno djelo koje je u osnovi krivičnog djela genocida.¹²⁷ Na kraju, Žalbeno vijeće ističe da je nužno da svaki žalilac

¹²⁰ Žalbeni podnesak, par. 41 (navodnici u citatu izostavljeni).

¹²¹ Žalbeni podnesak, par. 43-52.

¹²² Žalbeni podnesak, par. 43.

¹²³ Žalbeni podnesak, par. 44-50. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 41, 52.

¹²⁴ Žalbeni podnesak, par. 51. U svojoj Najavi žalbe tužilaštvo takođe navodi da Pretresno vijeće nije primijenilo ispravan standard iz pravila 98bis budući da dokaze nije uzelo u najboljem svjetlu. Najava žalbe, par. 9. U Žalbenom podnesku tužilaštvo nije iznijelo argumente u vezi s tim aspektom svoje žalbe. V. Žalbeni podnesak, par. 40-53. Stoga se smatra da je ono odustalo od tog argumenta. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, br. 15.

¹²⁵ V. Odgovor, par. 27-37.

¹²⁶ V. gore, par. 9, 21.

¹²⁷ V. gore, par. 22.

koji tvrdi da je došlo do greške u primjeni prava zbog nedostatka obrazloženog mišljenja, navede konkretna pitanja, činjenične zaključke ili argumente za koje tvrdi da je pretresno vijeće propustilo da ih razmotri, te da objasni zašto taj propust obesnažuje odluku.¹²⁸

45. Žalbena vijeće se nije uvjerilo da Pretresno vijeće nije iznijelo obrazloženje. Pretresno vijeće je navelo pravni test koji je primijenilo na dokaze i izričito potvrdilo da je prilikom razmatranja dokaza u vezi s navodima o djelu smišljenog nametanja životnih uslova sračunatih na uništavanje koje je u osnovi genocida posvetilo pažnju relevantnim pravnim faktorima i da ih je ocijenilo.¹²⁹ Isto tako, Pretresno vijeće je konkretno navelo dokaze koje je razmotrilo u ovom kontekstu i posebno uputilo na raniju, detaljniju diskusiju o istim dokazima u vezi s tačkom 3 Optužnice.¹³⁰ Žalbena vijeće podsjeća da pretresno vijeće ne mora da objasni svaku fazu svog rezonovanja niti da se osvrne na svaki dokaz u spisu prvostepenog postupka.¹³¹ Žalbena vijeće takođe podsjeća na to da kratkoća ili dužina odluke zavisi od niza faktora, uključujući prirodu spornog pitanja i kvalitet argumenata strana u postupku.¹³² U ovim okolnostima, Žalbena vijeće smatra da tužilaštvo nije pokazalo kako je izostanak eksplicitne diskusije o primjeni pravnog standarda ili svakog odlučujućeg pravnog faktora na dokaze obesnažilo zaključak Pretresnog vijeća.¹³³ S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće isto tako smatra da tužilaštvo nije pokazalo kako zaključci do kojih je došlo neko drugo pretresno vijeće pokazuju da Pretresno vijeće nije iznijelo obrazloženje prilikom ocjenjivanja dokaza koje je imalo pred sobom.

46. Žalbena vijeće priznaje da je izraz "dosegao nivo"¹³⁴ koji Pretresno vijeće koristi u raspravi o relevantnim dokazima možda bio nejasan. Uprkos tome, Žalbena vijeće smatra da taj izraz, pročitani u kontekstu, odražava stav Pretresnog vijeća da dokazi u

¹²⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*, par. 9, Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 11. V. takođe gore, par. 13.

¹²⁹ T. 28. juni 2012. godine, par. 28767.

¹³⁰ T. 28. juni 2012. godine, par. 28767. V. takođe T. 28. juni 2012. godine, par. 28758-28761.

¹³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*, par. 139; Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 139, 141; Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 23.

¹³² *Tužilac protiv Radovana Karadžića*, predmet br. IT-95-5/18-AR72.5, Odluka po žalbi na Odluku Pretresnog vijeća po preliminarnom podnesku za odbacivanje tačke 11 Optužnice, 9. juli 2009. godine, par. 11. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*, par. 25.

¹³³ Up. Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 141.

¹³⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

spisu, uzeti u najboljem svjetlu, nisu bili dovoljni da budu osnova za zaključak da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati bili zatočeni u životnim uslovima sračunatim da dovedu do njihovog fizičkog uništenja.¹³⁵ Stoga, Žalbeno vijeće nije uvjerenjeno da je Pretresno vijeće s tim u vezi pogriješilo.

47. S druge strane, uvjerljiva je tvrdnja tužilaštva da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni činjeničnih dokaza koje je imalo pred sobom.¹³⁶ Pretresno vijeće je primilo k znanju dokaze koji su ukazivali na to da su zatočeni bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati trpjeli "okrutno i nečovječno postupanje, mučenje, fizičko i psihičko zlostavljanje, silovanje i seksualno nasilje, nehumane životne uslove [i] prisilni rad" i da im nije bio obezbijeden "odgovarajući smještaj, zaklon, hrana, voda, medicinska njega ili higijenski uslovi".¹³⁷

48. Konkretnije, Pretresnom vijeću su predloženi dokazi¹³⁸ koji, između ostalog, ukazuju na to da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati bili zatočeni u prenatrpanim prostorijama, a ponekad su u jednoj prostoriji bile zatvorene stotine ljudi.¹³⁹ Na primjer, dokazi koje je Pretresno vijeće imalo pred sobom pokazuju sljedeće: u jednoj prostoriji u logoru Keraterm u Prijedoru bilo je zatočeno 570 ljudi,¹⁴⁰ u KP Domu u Foči 18 zatočenika je bilo zatvoreno u jednoj prostoriji koja se koristila kao samica;¹⁴¹ u logoru Omarska je u jednoj prostoriji od 40 kvadratnih metara bilo 200 zatočenika, a bili su natrpani i u zahode;¹⁴² a zatočenici u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu spavali su stojeći pošto nije bilo mjesta da legnu.¹⁴³ Ostali dokazi koje je Pretresno vijeće

¹³⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

¹³⁶ V. Žalbeni podnesak, par. 43-52.

¹³⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28767.

¹³⁸ V. npr. T. 28. juni 2012. godine, str. 28767. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 44-51 i u njemu navedene reference.

¹³⁹ V. npr. T. 1. septembar 2011. godine, str. 18159-18160 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ603 da je preko hiljadu zatočenika bilo smješteno u jednu halu u logoru Sušica u Vlasenici); dokazni predmet tužilaštva br. 693, str. 3-4 (iskaz svjedoka tužilaštva Safeta Tacija u vezi sa zatočeničkim uslovima u logoru Keraterm u Prijedoru). V. takođe dokazni predmet tužilaštva br. 3336, str. 38 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 u vezi sa zatočeničkim uslovima u KP Domu u Foči).

¹⁴⁰ V. dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 8-9 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ050 u vezi sa zatočenicima u logoru Keraterm u Prijedoru); AF1198-1199.

¹⁴¹ AF843. V. takođe AF842, AF844.

¹⁴² AF1139.

¹⁴³ Dokazni predmet br. 718, par. 57 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi sa zatočenicima u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu); AF1333, AF1335.

razmatralo ukazuju na to da je bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima bila uskraćena zdravstvena njega ili je bila neadekvatna; na primjer, navodi se sljedeće: u fabrici Betonirka u Sanskom Mostu nije bilo uslova za ljekarsku pomoć za zatočenike;¹⁴⁴ u KP Domu u Foči medicinska njega je bila neadekvatna, a zatočenicima koji su držani u samicama medicinska njega je bila potpuno uskraćena;¹⁴⁵ a mnogi zatočeni u logoru Keraterm u Prijedoru bolovali su od dizenterije i posljedica premlaćivanja, ali im nije pružena nikakva zdravstvena njega.¹⁴⁶ Na kraju, Pretresnom vijeću su takođe predloženi dokazi koji ukazuju na to da zatočeni bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati nisu dobivali hranu ili su je dobivali nedovoljno, zbog čega su patili od pothranjenosti, gladi i ekstremnog gubitka težine;¹⁴⁷ ponekad im je uskraćivana voda;¹⁴⁸ nisu mogli koristiti zahod i nisu se mogli kupati, što je dovelo do širenja bolesti.¹⁴⁹

¹⁴⁴ AF1343.

¹⁴⁵ AF854-856.

¹⁴⁶ AF.1201.

¹⁴⁷ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 678, str. 59 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ048 da su zatočenici u logoru Omarska u Prijedoru dobivali najviše jedan obrok dnevno, a često nijedan); dokazni predmet tužilaštva br. 3336, str. 49-50, 134 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 da je nesrpskim zatočenicima u KP Domu u Foči namjerno davano jako malo hrane koja je bila loše kvalitete); dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 11 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ050 da zatočenici u logoru Keraterm u Prijedoru nisu dobivali hranu); AF851-853 (u KP Domu u Foči nesrpskim zatočenicima namjerno su davane nedovoljne količine hrane, što je dovelo do velikih gubitaka tjelesne težine i drugih zdravstvenih problema); AF1141-1142, AF1145 (zatočenici u logoru Omarska u Prijedoru jeli su samo jednom dnevno i imali su samo jednu ili dvije minute na raspolaganju da jedu, zbog čega su neki zatočenici tokom zatočeništva izgubili najmanje 20-30 kilograma); AF1202 (zatočenici u logoru Keraterm u Prijedoru nisu dobivali dovoljno hrane ili nisu uopšte dobivali hranu zbog čega su bili pothranjeni i izgledniji); AF1234 (zatočenici u logoru Trnopolje u Prijedoru nisu uopšte dobivali hranu); AF1337 (zatočenici u objektu Betonirka u Sanskom Mostu nisu dobivali dovoljno hrane, i hrana je bila loše kvalitete).

¹⁴⁸ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 9, 11 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ 050 da u prva dva dana zatočeništva u logoru Keraterm u Prijedoru nije dobio vode); AF1146-1147 (zatočenicima u logoru Omarska u Prijedoru uskraćivana je voda ili su dobivali vodu koja nije bila prikladna za piće); AF1233 (u logoru Trnopolje u Prijedoru gotovo i nije bilo pitke vode).

¹⁴⁹ V. npr. dokazni predmet tužilaštva br. 680, str. 11-12 (iskaz svjedoka tužilaštva KDZ050 da su po dolasku u logor Keraterm u Prijedoru zatočenici dva dana držani u jednoj prostoriji, bez zahoda, i zatim im je na raspolaganje stavljeno samo jedno otvoreno bure); dokazni predmet tužilaštva br. 3336, str. 49-50 (iskaz svjedoka tužilaštva KDZ239 da se zatočenici u KP Domu nisu mogli kupati, što je dovelo do epidemije ušiju); AF845, AF847 (u KP Domu u Foči zatočenici se nisu mogli kupati ni prati veš, što je dovelo do širenja ušiju); AF1148-1149 (u logoru Omarska u Prijedoru nije bilo zahoda ni uslova za pranje, što je uzrokovalo širenje kožnih bolesti, proljeva i dizenterije među zatočenicima); AF1200 (u logoru Keraterm u Prijedoru nije bilo dovoljno zahoda i zatočenici se nisu mogli kupati, što je dovelo do širenja ušiju, a zatočenicima je bilo dozvoljeno da koriste zahod samo jednom dnevno); AF1232, AF1235 (u logoru Trnopolje u Prijedoru nije bilo tekuće vode i broj zahoda je bio ograničen, što je stvorilo nehygienijske uslove pogodne za širenje ušiju, šuge i dizenterije); AF1338 (u objektu Betonirka u Sanskom Mostu nije bilo mogućnosti da se zatočenici kupaju i peru veš, a pravi zahod su mogli koristiti samo kada bi stražari bili raspoloženi da im to dozvole, inače su morali koristiti kante i kese).

49. Žalbeno vijeće ponovo podsjeća na to da se na osnovu pravila 98bis Pravilnika smatra da su dokazi tužilaštva vjerodostojni i da se uzimaju u najboljem svjetlu,¹⁵⁰ kao i da se oslobađajuća presuda izriče samo ukoliko "nema dokaza koji mogu biti osnova za osudu".¹⁵¹ Žalbeno vijeće se uvjerilo da dokazi koje je predložilo tužilaštvo, uzeti u najboljem svjetlu, upućuju na to da su bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima bili nametnuti životni uslovi koji su trebali uzrokovati njihovo fizičko uništenje, između ostalog pretrpanost, uskraćivanje hrane i vode, kao i nedostupnost medicinske njege. Ovi dokazi su u cjelini dovoljno uvjerljivi da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti, u kontekstu pravila 98bis Pravilnika, da ne postoje dokazi koji mogu dokazati *actus reus* smišljenog nametanja životnih uslova sračunatih na uništenje.

50. Shodno tome, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo u utvrđivanju činjenica kada je zaključilo da ne postoje dokazi, uzeti u najboljem svjetlu, na osnovu kojih bi se razuman presuditelj o činjenicama mogao uvjeriti van razumne sumnje da su doista smišljeno nametnuti životni uslovi sračunati na uništenje, što predstavlja djelo u osnovi genocida, i da je ta greška dovela do neizvršenja pravde. Žalbeno vijeće stoga odobrava ovu podosnovu žalbe tužilaštva. O značenju ovog zaključka biće riječi niže u tekstu.

4. Zaključak

51. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće djelimično odobrava prvu žalbenu osnovu tužilaštva, poništava zaključak Pretresnog vijeća da ne postoje dokazi, ako se prihvate, na osnovu kojih bi razumni presuditelj o činjenicama mogao da se van razumne sumnje uvjeri da je došlo do nanošenja teških tjelesnih i psihičkih povreda i smišljenog nanošenja životnih uslova sračunatih da dovedu do potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja neke zaštićene grupe, što predstavlja djela u osnovi genocida, te odbija ostatak prve žalbene osnove tužilaštva.

¹⁵⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 55.

¹⁵¹ Pravilo 98bis Pravilnika. V. takođe gore, par. 9.

B. Navodi o greškama u vezi s genocidnom namjerom (osnove 2 i 3)

52. Pretresno vijeće je zaključilo da dokazi, uzeti u najboljem svjetlu, nisu bili dovoljni da omogućе razumnom presuditelju o činjenicama da van razumne sumnje zaključi da su djela u osnovi genocida počinjena s genocidnom namjerom.¹⁵² Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo u primjeni prava i utvrđivanju činjenica prilikom ocjene genocidne namjere.¹⁵³ U ovom dijelu Žalbeno vijeće razmatra da li je Pretresno vijeće pogriješilo kada je: (i) analizu genocidne namjere podijelilo na segmente; (ii) ocjenjivalo znatnost grupa određenih za uništenje; (iii) pogrešno analiziralo da li je genocidna namjera utvrđena u sklopu prve ili osnovne kategorije UZP-a (dalje u tekstu: UZP D); i (iv) nepravilno ocijenilo dokaze da su Karadžić i ostali koji su prema navodima učestvovali u UZP-a imali zajedničku namjeru da izvrše genocid, te kada o tome nije iznijelo obrazloženo mišljenje.

1. Segmentacija analize

53. Razmatrajući dokaze o ubijanju u vezi s tačkom 1 Optužnice, Pretresno vijeće je zaključilo da dokazi, uzeti u najboljem svjetlu:

*nisu dosegli takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je značajan dio grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, kao i znatan broj pripadnika tih grupa bio ciljan za uništenje kako bi to imalo posljedice po opstanak bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata kao takvih.*¹⁵⁴

Nadalje, Pretresno vijeće je, u vezi s navodima o djelima nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda, zaključilo da nisu izvedeni dokazi koji bi, uzeti u najboljem svjetlu, govorili u prilog zaključku razumnog presuditelja o činjenicama da su "nanesene povrede bile do te mjere teške da su doprinijele ili mogle doprinijeti potpunom ili djelimičnom uništenju bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata *ili da su nanesene s namjerom da se te grupe unište*".¹⁵⁵

¹⁵² T. 28. juni 2012. godine, str. 28769-28770. V. takođe T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28768.

¹⁵³ Najava žalbe, par. 11-21; Žalbeni podnesak, par. 54-110. V. takođe Replika, par. 10-18.

¹⁵⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765 (kurziv dodat).

¹⁵⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28766 (kurziv dodat).

(a) Argumentacija

54. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je razmatralo da li je genocidna namjera utvrđena u odnosu na svaku pojedinu kategoriju djela u osnovi.¹⁵⁶ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada se odlučilo za fragmentarni pristup umjesto da "sagleda sve relevantne dokaze o postojanju namjere u cjelini" u odnosu na Karadžića i druge koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a, uključujući njihove izjave i ponašanje, "ukupnost djela u osnovi genocida" i "druge priznate pokazatelje genocidne namjere".¹⁵⁷ Tužilaštvo takođe tvrdi da se to što Pretresno vijeće kasnije govori o ukupnosti dokaza o djelima u osnovi genocida mora sagledati u kontekstu segmentiranog načina na koje je ta djela ocjenjivalo.¹⁵⁸ Prema mišljenju tužilaštva, svaka ocjena Karadžićeve namjere ili namjere drugih na rukovodećim položajima od strane Pretresnog vijeća "mora uzeti u obzir počinjene zločine u cjelini, a ne svaku izolovanu kategoriju zasebno".¹⁵⁹

55. Karadžić odgovara da Pretresno vijeće nije pogriješilo u analizi pojedinačnih tipova genocidnih djela za koje se tereti i dodaje da je Pretresno vijeće izričito navelo da je uzelo u obzir sve okolnosti.¹⁶⁰

(b) Analiza

56. Žalbeno vijeće podsjeća na to da, u kontekstu ocjene dokaza o genocidnoj namjeri, segmentirana analiza može učiniti pravu analizu nejasnom.¹⁶¹ Umjesto da zasebno za svako relevantno genocidno djelo razmatra da li je optuženi imao namjeru da uništi neku zaštićenu grupu, pretresno vijeće treba razmotriti da li svi dokazi, uzeti zajedno, ukazuju na genocidno stanje svijesti počinioca.¹⁶² Stoga, u kontekstu pravila

¹⁵⁶ Žalbeni podnesak, par. 99-102. V. takođe Žalbeni podnesak, br. 335.

¹⁵⁷ Žalbeni podnesak, par. 100. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 101-102.

¹⁵⁸ Žalbeni podnesak, par. 101, gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769. U svojoj Najavi žalbe tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje u vezi s tom žalbenom podnosnom. V. Najava žalbe, par. 20. Tužilaštvo u svom Žalbenom podnesku nije iznijelo argumente u vezi s tim aspektom žalbe. V. Žalbeni podnesak, par. 99-102. Stoga se smatra da je ono odustalo od tog argumenta. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, br. 15.

¹⁵⁹ Žalbeni podnesak, par. 102.

¹⁶⁰ Odgovor, par. 252.

¹⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 55.

¹⁶² Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*, par. 55.

98bis Pravilnika, pretresno vijeće mora ne samo razmotriti dokaze tako da ih uzme u najboljem svjetlu¹⁶³ nego mora ocijeniti sve dokaze u cijelosti.

57. Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće izvelo zaključke u vezi s genocidnom namjerom dok je ocjenjivalo dokaze o, kako se navodi, genocidnim djelima ubijanja i nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda.¹⁶⁴ Pošto je izvršilo analizu tih dokaza, Pretresno vijeće je objasnilo sljedeće:

u odsustvu direktnih dokaza da su fizički počinioci krivičnih djela za koje se navodi da su počinjena u opštinama ta djela izvršili s genocidnom namjerom, Vijeće može zaključiti postojanje specijalne namjere na osnovu niza faktora i okolnosti, uključujući opšti kontekst predmeta, sredstva koja su počinioci imali na raspolaganju, postojeće okolnosti, počinjenje drugih kažnjivih djela sistematski usmjerenih protiv te iste grupe, broj počinjenih zločina, ponavljanje destruktivnih i diskriminativnih djela, pogrđni izrazi upućeni zaštićenoj grupi ili postojanje plana ili politike za počinjenje krivičnog djela u osnovi. Kao što je ranije rečeno, Vijeću su predloženi dokazi o kažnjivim djelima sistematski usmjerenim protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u opštinama i o ponavljanju diskriminativnih djela i pogrđnih izraza. Međutim, *priroda, razmjer i kontekst tih kažnjivih djela, bez obzira jesu li počinjena u opštinama navedenim u Optužnici ili u sedam opština u kojima je, prema konkretnim navodima, izvršen genocid, ne doseže nivo na osnovu kojeg bi razuman presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su počinjena s genocidnom namjerom.*¹⁶⁵

Pretresno vijeće je zatim ponovilo da je, nakon što je pregledalo "sve dokaze koji su predloženi Vijeću", zaključilo da nema dokaza da su sporna genocidna djela "dosegla takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su počinjena s namjerom da se djelimično ili potpuno unište bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati kao takvi".¹⁶⁶

58. Pretresno vijeće je takođe napomenulo da je pregledalo izjave i govore, između ostalih, Karadžića, kao i druge dokaze koje se odnose na Karadžića.¹⁶⁷ Pretresno vijeće je dalje zaključilo da:

¹⁶³ V. gore, par. 9.

¹⁶⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28766. Mada je Pretresno vijeće zaključilo da dokazi o uslovima zatočenja ne govore u prilog zaključku da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati bili zatočeni u "životnim uslovima sračunatim da dovedu do njihovog fizičkog uništenja", T. 28. juni 2012. godine, str. 28768, Žalbeno vijeće ne vidi kako taj zaključak ukazuje na zaključak o genocidnoj namjeri, kako to navodi tužilaštvo. V. član 4(2)(c) Statuta (koji govori o genocidnom djelu "nametanj[a] pripadnicima te grupe životnih uslova koji su sračunati da dovedu do njenog potpunog ili djelimičnog fizičkog uništenja") (kurziv dodat). V. takođe gore, par. 22, 39-40.

¹⁶⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768 (kurziv dodat).

¹⁶⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769.

¹⁶⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

bez obzira na izjave optuženog, nema dokaza na osnovu kojih bi, ako se prihvate, razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su djela ubijanja, nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda i nametanja uslova života bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima bili počinjeni s traženim specijalnim *dolusom* za genocid.¹⁶⁸

59. S obzirom na gore navedeno, Žalbeno vijeće smatra da je Pretresno vijeće, iako je prvo analiziralo genocidnu namjeru u vezi sa svakim genocidnim djelom ubijanja i nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda navedenim u Optužnici, kasnije razmotrilo sve dokaze u spisu, i da zaključak Pretresnog vijeća u vezi s genocidnom namjerom odražava tu cjelovitu analizu. Žalbeno vijeće se stoga nije uvjerilo da je Pretresno vijeće svoju analizu genocidne namjere na nedopušten način podijelilo na segmente.

60. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija ovu žalbenu podosnovu tužilaštva.

2. Znatnost grupa

61. Pretresno vijeće je prilikom ocjene genocidnog djela ubijanja primijetilo da utvrđivanje da li postoje dokazi koji govore u prilog osuđujućoj presudi za genocid ne uključuje procjenu broja ubijenih niti brojčani prag.¹⁶⁹ Pretresno vijeće je zatim zaključilo da ti dokazi, uzeti u najboljem svjetlu:

nisu dosegli takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je *značajan dio grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata*, kao i *znatan broj pripadnika tih grupa* bio ciljani za uništenje kako bi to imalo posljedice po opstanak bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata kao takvih.¹⁷⁰

(a) Argumentacija

62. Tužilaštvo tvrdi da je, u vezi s genocidnim djelom ubijanja, Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da značajan dio grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata nije bio ciljani za uništenje.¹⁷¹ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da pretresno vijeće, ima široka diskreciona ovlaštenja da utvrdi šta predstavlja "znatan dio" u svrhu krivičnog

¹⁶⁸ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

¹⁶⁹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765.

¹⁷⁰ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765 (kurziv dodat).

¹⁷¹ Žalbeni podnesak, par. 103-110. Tužilaštvo tvrdi da je ova žalbena podosnova alternativa njegovim argumentima u vezi s *actusom reusom* ubijanja. V. Žalbeni podnesak, par. 103. V. takođe gore, Dio III.A.1.

djela genocida, ali da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je tu diskreciju primijenilo u ovoj fazi postupka i da je stoga pogrešno primijenilo standard iz pravila 98bis.¹⁷²

63. Osim toga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je prilikom ocjene uslova "djelimične" genocidne namjere govorilo o broju žrtava ubijanja, ne sagledavši druge faktore i dokaze.¹⁷³ Tužilaštvo takođe tvrdi da je Pretresno vijeće primijenilo pogrešan pravni standard kada je tražilo da dijelovi grupe bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata budu brojčano i kvalitativno znatni.¹⁷⁴

64. Na kraju, tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje jer nije diskutovalo ni o jednom od faktora koji utvrđuju da li je bio ciljan znatan dio grupe.¹⁷⁵ Prema mišljenju tužilaštva, da nije bilo tih grešaka, Pretresno vijeće bi zaključilo da je genocidna namjera Karadžića i drugih učesnika UZP-a navedenih u Optužnici "obuhvatila znatan dio" grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata.¹⁷⁶

65. Karadžić odgovara da, suprotno onome što sugeriše tužilaštvo, Pretresno vijeće nije nikada zaključilo da je ciljana grupa premalena da bi predstavljala znatan dio grupe bosanskih Muslimana.¹⁷⁷ Naprotiv, prema Karadžićevom mišljenju, Pretresno vijeće je zaključilo da genocidna djela o kojima je riječ nisu počinjena s namjerom da se grupa potpuno ili djelimično uništi.¹⁷⁸

(b) Analiza

66. Žalbeno vijeće podsjeća na sljedeće:

Uslov namjere za krivično djelo genocida prema članu 4 Statuta zadovoljen je [...] kada dokazi pokazuju da je počinitelj namjeravao da uništi barem znatan dio zaštićene grupe. Da bi se utvrdilo kada je ciljani dio dovoljno znatan da ispuni taj uslov može biti potrebno da se uzme u obzir više faktora. Brojčana veličina ciljanog dijela grupe nužna je i važna polazna tačka, mada to nije nužno i kraj ispitivanja. Broj ciljanih pojedinaca treba ocijeniti ne samo u apsolutnom smislu, nego i u odnosu na ukupnu veličinu cijele grupe. Osim brojčane veličine ciljanog dijela, može biti korisno

¹⁷² Žalbeni podnesak, par. 104-105.

¹⁷³ Žalbeni podnesak, par. 106.

¹⁷⁴ Žalbeni podnesak, par. 107 (gdje se upućuje na diskusiju Pretresnog vijeća o "značajn[om] [dijelu] [...] i znatn[om] broju" pripadnika grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata) (kurziv dodat), gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28765.

¹⁷⁵ Žalbeni podnesak, par. 108.

¹⁷⁶ Žalbeni podnesak, par. 109.

¹⁷⁷ Odgovor, par. 253.

¹⁷⁸ Odgovor, par. 253.

uzeti u obzir i njegov značaj u okviru grupe. Ako neki dio grupe na ovaj ili onaj način predstavlja čitavu grupu, ili ako je ključan za njen opstanak, to može ići u prilog konstataciji da se taj dio kvalificira kao znatan u smislu člana 4.¹⁷⁹

67. Žalbeno vijeće takođe podsjeća na to da se u paragrafu 38 Optužnice navodi da je u periodu od 31. marta 1992. do 31. decembra 1992. godine kampanja progona u Opštinama:

uključivala, ili je dosegla takve razmjere da je uključivala, ponašanje na osnovu kojeg se vidjela namjera da se djelimično unište nacionalne, etničke i/ili vjerske grupe bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata, kao takve. U tim opštinama, za uništenje je ciljani značajan dio grupe bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, konkretno njihovo rukovodstvo, kao i znatan broj pripadnika tih dviju grupa.¹⁸⁰

Tužilaštvo je, prema tome, navodeći genocidnu namjeru u vezi s tačkom 1 Optužnice, konkretno reklo da je za uništenje ciljani "značajan dio grupe bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata [...] kao i znatan broj pripadnika tih dviju grupa".¹⁸¹

68. Žalbeno vijeće smatra da zaključak Pretresnog vijeća u kome se pominje "značajan dio grupe bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata [...] kao i znatan broj pripadnika tih dviju grupa",¹⁸² sagledan u kontekstu paragrafa 38 Optužnice i njegove konkretne formulacije, ne podrazumijeva da je Pretresno vijeće ocijenilo znatnost dijela grupa koje su, prema navodima, ciljane za uništenje. Mada Pretresno vijeće eksplicitno ne upućuje na Optužnicu, ono što Pretresno vijeće kaže ukazuje na to da je razmatralo da li je utvrđena genocidna namjera, *kako se navodi u paragrafu 38 Optužnice*. Shodno tome, Žalbeno vijeće ne nalazi ništa u toj izjavi što bi ukazivalo na to da je Pretresno vijeće krivo primijenilo svoje diskreciono ovlaštenje ili standard iz pravila 98bis.

69. Ostale tvrdnje tužilaštva polaze od stanovišta da je Pretresno vijeće ocijenilo znatnost dijela grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata koje su bile ciljane i o tome izvelo zaključke. U svjetlu gore iznesene analize, Žalbeno vijeće smatra da su ostale tvrdnje bespredmetne.

70. Shodno tome, Žalbeno vijeće odbija ovu žalbenu podosnovu tužilaštva.

¹⁷⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 12. (oznake za fusnote u citatu izostavljene). V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 40; Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 8.

¹⁸⁰ Optužnica, par. 38 (kurziv dodat).

¹⁸¹ Optužnica, par. 38.

¹⁸² T. 28. juni 2012. godine, str. 28765.

3. Analiza genocidne namjere u okviru prve kategorije UZP-a

71. Žalbena vijeće podsjeća da je Pretresno vijeće, prilikom ocjene navoda o genocidnim djelima ubijanja i nanošenja teških tjelesnih i duševnih povreda, izvelo zaključke u vezi s genocidnom namjerom.¹⁸³ Pretresno vijeće je zatim ponovilo sljedeće:

u odsustvu direktnih dokaza da su fizički počinioci krivičnih djela za koje se navodi da su počinjeni u opštinama ta djela izvršili s genocidnom namjerom, Vijeće može zaključiti postojanje specijalne namjere na osnovu niza faktora i okolnosti, uključujući opšti kontekst predmeta, sredstva koja su počinioci imali na raspolaganju, postojeće okolnosti, počinjenje drugih kažnjivih djela sistematski usmjerenih protiv te iste grupe, broj počinjenih zločina, ponavljanje destruktivnih i diskriminativnih djela, pogrđni izrazi upućeni zaštićenoj grupi ili postojanje plana ili politike o počinjenju krivičnog djela u osnovi.¹⁸⁴

Pretresno vijeće je podsjetilo da su mu "predočeni dokazi o kažnjivim djelima sistematski usmjerenim protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u opštinama i o ponavljanju diskriminatornih djela i pogrđnih izraza".¹⁸⁵ Uprkos tome, Pretresno vijeće je zaključilo da priroda, razmjer i kontekst tih kažnjivih djela, "bez obzira da li su počinjena u opštinama navedenim u Optužnici ili u sedam opština u kojima je, prema konkretnim navodima, izvršen genocid, ne doseže takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su počinjena s genocidnom namjerom".¹⁸⁶

72. Pretresno vijeće je svoju analizu genocidne namjere zaključilo kako slijedi:

Na kraju, pošto je pregledalo sve dokaze koji su mu predočeni u vezi s ubijanjem, nanošenjem teških tjelesnih ili duševnih povreda, prisilnim premještanjem i nametanjem životnih uslova bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima u zatočeničkim objektima, Vijeće zaključuje da nema dokaza da su ta djela dosegla takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su počinjena s namjerom da se potpuno ili djelimično unište bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati kao takvi.

Kako je ranije navedeno, tužilaštvo u svom odgovoru optuženom takođe upućuje na dokaze o izjavama i govorima optuženog i drugih članova rukovodstva bosanskih Srba koji su, prema mišljenju tužilaštva, sadržali retorička upozorenja na opasnost od nestanka, eliminacije, uništenja ili iskorjenjivanja bosanskih Muslimana u slučaju izbivanja rata. Vijeće je razmotrilo te primjere, kao i ostale predočene dokaze u vezi s optuženim uzimajući u obzir razmjer i kontekst zločina koji su, prema navodima, počinjeni 1992. godine u opštinama, i nemogućnost da izvede zaključak o genocidnoj namjeri na osnovu ostalih faktora. Nakon tog pregleda, Vijeće zaključuje da, bez obzira na izjave optuženog, ne postoje dokazi na osnovu kojih bi, ako budu prihvaćeni, razuman presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su djela ubijanja, nanošenja teških tjelesnih ili

¹⁸³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28766. V. takođe gore, par. 23-24.

¹⁸⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

¹⁸⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

¹⁸⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

duševnih povreda i nametanja životnih uslova bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima počinjena sa specijalnim *dolusom* potrebnim za genocid.¹⁸⁷

(a) Argumentacija

73. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije ispravno ocijenilo genocidnu namjeru Karadžića i ostalih navodnih članova UZP-a u okviru odgovornosti na osnovu prve kategorije UZP-a.¹⁸⁸ Konkretno, tužilaštvo tvrdi da se čini da analiza Pretresnog vijeća proizlazi iz zablude da za izricanje osuđujuće presude za genocid mora postojati dokaz o genocidnoj namjeri fizičkih počinitelja relevantnih djela u osnovi genocida.¹⁸⁹ Tužilaštvo tvrdi da, mada događaji na nivou fizičkih počinitelja mogu biti relevantni za ocjenu Karadžićeve genocidne namjere, Pretresno vijeće nije nikad eksplicitno reklo da ispituje genocidnu namjeru fizičkih počinitelja kako bi ocijenilo Karadžićevu genocidnu namjeru i da nikad nije razmatralo namjeru drugih relevantnih osoba, uključujući i drugih koji su, prema navodima, učesnici u UZP-u.¹⁹⁰

74. Osim toga, tužilaštvo tvrdi da odluka Pretresnog vijeća o drugim aspektima Karadžićevog Zahtjeva na osnovu pravila 98*bis* pojačava zaključak da je Pretresno vijeće pogrešno smatralo da je genocidna namjera fizičkih počinitelja pravni uslov.¹⁹¹ Konkretno, tužilaštvo napominje da je Pretresno vijeće, u vezi s optužbom za genocid u Srebrenici prema tački 2 Optužnice, posebno ocijenilo genocidnu namjeru fizičkih počinitelja.¹⁹² Prema riječima tužilaštva, Pretresno vijeće se zatim zasebno bavilo Karadžićevom odgovornošću za genocid u vezi s tačkom 2 Optužnice, a da pritom nije navelo genocidnu namjeru fizičkih počinitelja kao jedan od faktora na koje se oslanjalo.¹⁹³

75. Tužilaštvo tvrdi da je pogrešan stav Pretresnog vijeća da je potrebno da fizički počinioci imaju genocidnu namjeru doveo do toga da je na nedopustiv način zanemarilo dokaze o Karadžićevoj genocidnoj namjeri.¹⁹⁴ S tim u vezi, tužilaštvo ističe da je

¹⁸⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769.

¹⁸⁸ Žalbeni podnesak, par. 54, 86-92.

¹⁸⁹ Žalbeni podnesak, par. 86-87, 91.

¹⁹⁰ Žalbeni podnesak, par. 87.

¹⁹¹ Žalbeni podnesak, par. 88.

¹⁹² Žalbeni podnesak, par. 88, gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28750-28751, 28757.

¹⁹³ Žalbeni podnesak, par. 88, gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28752-28758.

¹⁹⁴ Žalbeni podnesak, par. 89-90. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 87.

Pretno vijeće do zaključaka došlo "bez obzira na izjave optuženog".¹⁹⁵ Prema mišljenju tužilaštva, to upućuje na to da je Pretno vijeće smatralo da Karadžićeve izjave kao takve pokazuju genocidnu namjeru, ali da je pogrešno zanemarilo te dokaze s obzirom da je zaključilo da fizički počinioci nisu imali genocidnu namjeru.¹⁹⁶

76. Na kraju, tužilaštvo tvrdi da je Pretno vijeće, bez obzira na to da li je smatralo da je genocidna namjera fizičkih počinitelja preduslov za osuđujuću presudu, pogriješilo u primjeni prava budući da nije utvrdilo da li su Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru.¹⁹⁷ Tužilaštvo tvrdi da se Pretno vijeće samo usput osvrnulo na Karadžićeve izjave, druge članove rukovodstva bosanskih Srba i na neodređene "ostale dokaze koji su predočeni u vezi s optuženim", a da pritom nije izvelo nikakav jasan zaključak o Karadžićevoj genocidnoj namjeri.¹⁹⁸ Tužilaštvo smatra da, s obzirom na nedvosmislene i nepobitne zaključke Pretnog vijeća u vezi s Karadžićevom genocidnom namjerom u odnosu na druge tačke Optužnice i druga konkretna krivična djela za koje se traži specijalna namjera, nije vjerovatno da bi Pretno vijeće izvelo zaključak u vezi s Karadžićevom genocidnom namjerom u odnosu na tačku 1 Optužnice "tako neodređeno".¹⁹⁹

77. Karadžić odgovara da Pretno vijeće, kada je zaključilo dokazi nisu dosegli takav nivo da bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je postojala genocidna namjera, nije ograničilo svoje zaključke na fizičke počinioce, i dodaje da Pretno vijeće konkretno razmotrilo, između ostalog, njegove izjave.²⁰⁰ Karadžić tvrdi da je Pretno vijeće, kada je izvelo zaključke "bez obzira na " njegove izjave, naprosto reklo da "čak ako su [njegove] riječi, uzete u najboljem svjetlu, bile izraz njegovih genocidnih želja, činjenice su pokazale da te želje nisu provedene u djelo u opštinama 1992. godine".²⁰¹ Prema Karadžićevom mišljenju, on je čak mogao imati genocidnu

¹⁹⁵ Žalbeni podnesak, par. 89, gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 90.

¹⁹⁶ Žalbeni podnesak, par. 90, gdje se poziva na T. 28. juni 2012. godine, str. 28769 (naglasak dodat).

¹⁹⁷ Žalbeni podnesak, par. 92.

¹⁹⁸ Žalbeni podnesak, par. 92, gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

¹⁹⁹ Žalbeni podnesak, par. 92.

²⁰⁰ Odgovor, par. 248-249.

²⁰¹ Odgovor, par. 250.

namjeru, ali da ipak bude oslobođen "zato što genocid zapravo nije počinjen", a genocid nije nedovršeno krivično djelo.²⁰²

78. Tužilaštvo, između ostalog, replicira da kada je prva kategorija UZP-a utvrđena na osnovu korištenja instrumenata (fizički počiniooci), *actus reus* može biti konstatovan u djelima instrumenata, a učesnici UZP-u mogu posjedovati *mens rea*.²⁰³ Uzimajući u obzir da Karadžić priznaje da su izvršena djela u osnovi genocida, tužilaštvo tvrdi da je Karadžićevo izričito izražavanje genocidne namjere dovoljno da se dovrši krivično djelo genocida, koje nije nedovršeno.²⁰⁴ Prema mišljenju tužilaštva, Karadžić u svojim argumentima naprosto ponavlja očiglednu grešku koju je Pretresno vijeće napravilo kada je pretpostavilo da je genocidna namjera fizičkih počinilaca preduslov za osuđujuću presudu.²⁰⁵

(b) Analiza

79. U Optužnici se navodi da su učesnici UZP-a, uključujući Karadžića, koristili druge za izvršenje zločina počinjenih u svrhu ostvarenja zajedničkog cilja UZP-a, uključujući i pripadnike snaga bosanskih Srba.²⁰⁶ Žalbeno vijeće podsjeća na to da se učesnicima UZP-a može pripisati odgovornost za krivična djela koje su počinili glavni izvršiooci koji nisu bili učesnici UZP-a, pod uslovom da se dokaže da se ta krivična djela mogu pripisati barem jednom učesniku UZP-a i da je taj učesnik, kada je koristio glavne izvršioce, djelovao u skladu sa zajedničkim ciljem.²⁰⁷ Takva veza se može dokazati onda kada se pokaže da je učesnik UZP-a koristio osobu koja nije učesnik UZP-a za izvršenje nekog krivičnog djela u skladu sa zajedničkom zločinačkom svrhom UZP-a.²⁰⁸ Žalbeno vijeće dalje podsjeća na to da je relevantno pitanje u kontekstu odgovornosti na osnovu

²⁰² Odgovor, par. 251. V. takođe Odgovor, par. 223-237, 250. Prema Karadžićevom mišljenju, genocid, za razliku od neposrednog i javnog podsticanja na vršenje genocida ili udruživanja radi vršenja genocida, nije nedovršeno krivično djelo jer "mora biti izvršeno da bi pojedinac koji je želio da se genocid izvrši bio odgovoran za to krivično djelo". Odgovor, par. 228, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Gatete*, par. 260.

²⁰³ Replika, par. 5.

²⁰⁴ Replika, par. 11. V. takođe Replika, par. 5.

²⁰⁵ Replika, par. 11-13.

²⁰⁶ Optužnica, par. 11-14. V. i Optužnica, par. 37; Žalbeni podnesak, par. 91.

²⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 225. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 413, 430.

²⁰⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 225. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 410.

prve kategorije UZP-a da li je učesnik UZP-a iskoristio osobu koja nije učesnik UZP-a da izvrši *actus reus* krivičnog djela koje čini dio zajedničke svrhe; nije presudno da li je osoba koja nije učesnik UZP-a dijelila *mens rea* učesnika UZP-a ili da li je bila svjesna postojanja UZP-a.²⁰⁹ Stoga, u skladu s navodima u osnovi tačke 1 Optužnice, u svrhu utvrđivanja prve kategorije UZP-a presudna je genocidna namjera Karadžića i drugih koji su, prema navodima, učesnici UZP-a, a ne fizičkih počinitelja djela koja su, prema navodima, u osnovi genocida.

80. Žalbena vijeće takođe podsjeća na to da genocidnu namjeru, po njenoj prirodi, obično nije lako direktno dokazati.²¹⁰ Kao što je Pretresno vijeće potvrdilo,²¹¹ u odsustvu direktnih dokaza, zaključak o genocidnoj namjeri može se izvesti iz niza činjenica i okolnosti, kao što je opšti kontekst, počinjenje drugih kažnjivih djela koja su sistematski usmjerena protiv iste grupe, razmjer počinjenih zločina, sistematsko izvršenje djela nad žrtvama zbog toga što pripadaju određenoj grupi, ponavljanje destruktivnih i diskriminatornih djela ili postojanje plana ili politike.²¹²

81. Žalbena vijeće podsjeća na to da je Pretresno vijeće, u vezi s tačkom 1 Optužnice, izvelo zaključke o genocidnoj namjeri prilikom ocjenjivanja dokaza o navodnim genocidnim djelima ubijanja i nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda.²¹³ Nakon što je konstatovalo da se zaključak o genocidnoj namjeri može izvući iz niza faktora čak i u odsustvu direktnih dokaza o namjeri fizičkog počinioca, Pretresno vijeće je razmatralo dokaze o kažnjivim djelima sistematski usmjerenim protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u Opštinama i o ponavljanju diskriminatornih djela i pogrđnih izraza.²¹⁴ Pretresno vijeće je takođe razmotrilo prirodu, razmjer i kontekst tih kažnjivih djela.²¹⁵ Pored toga, Pretresno vijeće je potvrdilo da je pregledalo sve dokaze u vezi s djelima u

²⁰⁹ Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*, par. 226. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*, par. 410.

²¹⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 40. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Rutaganda*, par. 525; Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*, par. 159.

²¹¹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768. V. takođe T. 28. juni 2012. godine, str. 28751.

²¹² Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 47-48. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 34; Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*, par. 133; Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 40-41.

²¹³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28764-28766. V. takođe gore, par. 23-24.

²¹⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

²¹⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

osnovi koja se navode u tački 1 Optužnice, dokaze o izjavama i govorima Karadžića i drugih članova rukovodstva bosanskih Srba, kao i druge dokaze koji se odnose na Karadžića.²¹⁶ Pošto je pregledalo te dokaze, Pretresno vijeće je zaključilo da ne postoje dokazi na osnovu kojih bi (ako se prihvate) razumni presuditelj o činjenicama zaključio da su genocidna djela u Opštinama za koja se tereti počinjena s potrebnom genocidnom namjerom.²¹⁷

82. Žalbeno vijeće napominje da se u analizi Pretresnog vijeća samo na jednom mjestu izričito govori o dokazima o genocidnoj namjeri "fizičkih počinilaca zločina".²¹⁸ Međutim, Pretresno vijeće je takođe izričito razmotrilo dokaze o samom Karadžiću i drugima koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a.²¹⁹ Nadalje, prilikom donošenja zaključaka u vezi s genocidnom namjerom, Pretresno vijeće nije reklo da se njegov stav odnosi na genocidnu namjeru samo fizičkih počinilaca, već je opisalo nedostatak dokaza o genocidnoj namjeri u širem smislu.²²⁰ U tim okolnostima, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da su zaključci Pretresnog vijeća o genocidnoj namjeri bili ograničeni na fizičke počinioce djela u osnovi genocida ili da ono nije ocijenilo genocidnu namjeru Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a.

83. Žalbeno vijeće napominje da je Pretresno vijeće, prilikom donošenja odluke po Karadžićevom zahtjevu na osnovu pravila 98bis, eksplicitno razmatralo genocidnu namjeru fizičkih počinilaca u odnosu na navode o genocidu u Srebrenici prema tački 2 Optužnice.²²¹ Pretresno vijeće je ustanovilo da postoje dovoljni dokazi da, u fazi postupka predviđenoj pravilom 98bis, zaključio da su genocid "izvršile snage bosanskih Srba u Srebrenici" prije nego što se bavilo pitanjem Karadžićeve odgovornosti.²²² Žalbeno vijeće primjećuje da je Pretresno vijeće ovim zaključkom odgovorilo na

²¹⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769.

²¹⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769.

²¹⁸ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768. (gdje se kaže da "u odsustvu direktnih dokaza da su *fizički počinioци zločina* koji su prema navodima počinjeni u opštinama, te zločine izvršili s genocidnom namjerom, Vijeće može zaključiti postojanje specijalne namjere na osnovu niza faktora i okolnosti") (kurziv dodat).

²¹⁹ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²²⁰ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28768-28769.

²²¹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28751.

²²² T. 28. juni 2012. godine, str. 28751-28752. V. takođe V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28753-28758.

Karadžićeve konkretne argumente o genocidnoj namjeri fizičkih počinitelja.²²³ S druge strane, Karadžić nije iznio takve argumente u vezi s tačkom 1 Optužnice. Naprotiv, u mjeri u kojoj se Karadžić bavio genocidnom namjerom u odnosu na ovu tačku Optužnice, argumenti koje je iznio bili su više generalne prirode.²²⁴ Nadalje, Žalbena vijeće konstatuje, suprotno navodima tužilaštva, da je analiza Karadžićeve genocidne namjere koju je izvršilo Pretresno vijeće u vezi s tačkom 2 Optužnice obuhvatila ocjenu relevantne genocidne namjere fizičkih počinitelja.²²⁵ Žalbena vijeće s tim u vezi podsjeća na to da se zaključak o postojanju genocidne namjere može izvesti na osnovu niza činjenica i okolnosti, uključujući opšti kontekst.²²⁶ S obzirom na gore navedeno, Žalbena vijeće se nije uvjerilo da naglasak koji je Pretresno vijeće stavilo na fizičke počinitelje u odnosu na tačku 2 Optužnice pokazuje da je Pretresno vijeće nužno smatralo da je za odgovornost na osnovu prve kategorije UZP-a bilo potrebno dokazati genocidnu namjeru fizičkih počinitelja ili da prilikom ocjenjivanja dokaza u vezi s tačkom 1 Optužnice nije uzelo u obzir genocidnu namjeru Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a.

84. Isto tako, Žalbena vijeće se nije uvjerilo da to što Pretresno vijeće koristi izraz "bez obzira na"²²⁷ pokazuje da je zanemarilo Karadžićeve izjave, kako tvrdi tužilaštvo. Naprotiv, Žalbena vijeće smatra da to što Pretresno vijeće izričito govori o tim izjavama i ocjenjuje ih zajedno s drugim dokazima pokazuje da je, prilikom donošenja konačnog zaključka, uzelo u obzir sve dokaze u spis, pa tako i Karadžićeve izjave.

85. Što se tiče ostalih tvrdnji tužilaštva, Žalbena vijeće primjećuje da povremeno zbunjuje skraćena analiza genocidne namjere od strane Pretresnog vijeća u vezi s tačkom 1 Optužnice. S tim u vezi, Žalbena vijeće ima u vidu opširniju diskusiju Vijeća o Karadžićevoj odgovornosti, uključujući njegovu genocidnu namjeru, u vezi s drugim

²²³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28751. V. takođe V. T. 11. juni 2012. godine, str. 28587, 28594.

²²⁴ T. 11. juni 2012. godine, str. 28570-28578, 28580.

²²⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28757 (gdje se napominje da su Pretresnom vijeću "predočeni dokazi koji ukazuju na to da su u ljeto 1995. godine na području Srebrenice izvršena genocidna djela i da su izvršena sa specijalnom namjerom koja je potrebna za genocid" te da je nakon toga zaključilo da se "u svjetlu sveukupnih dokaza" može zaključiti postojanje Karadžićeve genocidne namjere).

²²⁶ V. gore, par. 80.

²²⁷ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

tačkama Optužnice,²²⁸ za koje nije izrečena presuda.²²⁹ Mada podsjeća da pretresna vijeća imaju značajna diskreciona ovlaštenja u objašnjavanju svojih obrazloženja u vezi s pravnim i činjeničnim pitanjima,²³⁰ Žalbena vijeće smatra da bi bilo poželjnije da je u Oslobođajućoj presudi dato jasnije i opširnije obrazloženje, naročito kada se radi o tako važnom pitanju kao što je genocidna namjera.

86. Uprkos tome, s obzirom na gore iznesenu analizu, Žalbena vijeće se nije uvjerilo da skraćena analiza dokaza koju je Pretresno vijeće izvršilo u vezi s genocidnom namjerom Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a pokazuje da Pretresno vijeće da u vezi s tim nije izvelo zaključak. Isto tako, Žalbena vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće pogriješilo zato što nije izričito napomenulo da izvodi zaključke u vezi s Karadžićevom genocidnom namjerom na osnovu, između ostalog, dokaza u vezi s fizičkim počinocima, budući da je taj pristup očigledan iz same strukture analize Pretresnog vijeća.

87. Shodno tome, Žalbena vijeće odbija ovu podosnovu žalbe tužilaštva.

4. Genocidna namjera Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a

88. Prilikom ocjenjivanja da li su Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru, Pretresno vijeće je razmotrilo dokaze o: (i) navodima u vezi s genocidnim djelima ubijanja i nanošenja teških tjelesnih ili duševnih povreda;²³¹ (ii) kažnjivim djelima usmjerenim protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata u Opštinama i ponavljanju diskriminatornih djela i pogrđnih izraza;²³² i (iii) izjavama Karadžića i ostalih članova rukovodstva bosanskih Srba.²³³ Što se tiče ove treće kategorije dokaza, Pretresno vijeće je napomenulo da je izjave i govore Karadžića i ostalih članova rukovodstva bosanskih Srba, kao i druge dokaze u vezi s Karadžićem koje

²²⁸ V. npr. T. 28. juni 2012. godine, str. 28752-28758.

²²⁹ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28774.

²³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka*, par. 23-24. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 380.

²³¹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28765-66, gdje se poziva na svjedočenje, između ostalih, svjedoka tužilaštva Seada Hodžića, KDZ610, KDZ239, KDZ075, KDZ048, Ive Atlije, KDZ050, KDZ605, KDZ603 i Jusufa Avdispahića. V. takođe gore, par. 23-24.

²³² T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

²³³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

je saslušalo, razmatralo "u svjetlu razmjera i konteksta zločina koji su prema navodima počinjeni 1992. godine u opštinama, kao i nemogućnost da na osnovu drugih faktora izvede zaključak o postojanju genocidne namjere".²³⁴ Nadalje, Pretresno vijeće je uočilo da je tužilaštvo navelo da te izjave i govori sadrže "retorička upozorenja na opasnost od nestanka, eliminacije, uništenja ili iskorjenjivanja bosanskih Muslimana u slučaju izbivanja rata".²³⁵ Nakon što je završilo pregled, Pretresno vijeće je zaključilo sljedeće:

bez obzira na izjave optuženog, nema dokaza na osnovu kojih bi, ako se prihvate, razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su djela ubijanja, nanošenja tjelesnih ili duševnih povreda i nametanja životnih uslova bosanskim Muslimanima i/ili bosanskim Hrvatima počinjena sa specijalnim *dolusom* potrebnim za genocid.²³⁶

(a) Argumentacija

89. Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće, u onoj mjeri u kojoj je izvršilo ocjenu genocidne namjere, pogriješilo u primjeni prava kada je na nedopušten način odvagulo dokaze.²³⁷ Tužilaštvo tvrdi da stav koji je Pretresno vijeće zauzelo "bez obzira na izjave optuženog" podrazumijeva da su Karadžićeve izjave potvrdni dokazi o genocidnoj namjeri i da je Pretresno vijeće te izjave odvagulo na nedopušten način u odnosu na druge dokaze.²³⁸ Tužilaštvo dodaje da to što je Pretresno vijeće pomenulo da je izjave razmatralo "u svjetlu razmjera i konteksta zločina koji su prema navodima počinjeni" dodatno pokazuje da je Pretresno vijeće na nedopušten način odvagulo dokaze.²³⁹

90. Osim toga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo grešku u primjeni prava kada dokaze o genocidnoj namjeri nije uzelo u najboljem svjetlu, što je očigledno iz načina na koji je Pretresno vijeće okarakterisalo izjave Karadžića i drugih članova rukovodstva bosanskih Srba kao "retoričko upozorenje na opasnost od nestanka, eliminacije, uništenja ili iskorjenjivanja bosanskih Muslimana u slučaju izbivanja rata".²⁴⁰ Prema riječima tužilaštva, sugestija Pretresnog vijeća da je i samo tužilaštvo za te izjave

²³⁴ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²³⁵ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²³⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²³⁷ Žalbeni podnesak, par. 54, 63, 86, 93-97. V. takođe Replika, par. 16-17.

²³⁸ Žalbeni podnesak, par. 94, gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769 (kurziv dodat).

²³⁹ Žalbeni podnesak, par. 94 (kurziv u originalu), gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²⁴⁰ Žalbeni podnesak, par. 95, gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 63.

rekli da sadrže retorička upozorenja pogrešno prikazuje stanje u spisu.²⁴¹ Tužilaštvo ističe da su Karadžićeve izjave direktan dokaz o njegovoj genocidnoj namjeri i tvrdi da je u sličnom kontekstu u predmetu *Jelisić* Žalbeno vijeće zaključilo da pretresno vijeće nema pravo zaključiti da su navodno suprotni dokazi pobili takve direktne dokaze o genocidnoj namjeri.²⁴² Alternativno, tužilaštvo tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje o tome zašto se iz Karadžićevih izjava ne može utvrditi genocidna namjera, koje faktore je uzelo u obzir u odnosu na "druge dokaze koje su mu predočeni u vezi s optuženim" i na kojoj osnovi je došlo do bilo kojeg mogućeg zaključka o genocidnoj namjeri Karadžića ili drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a.²⁴³

91. Napokon, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku time što na osnovu dokaza u sudskom spisu nije zaključilo da su Karadžić i drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a, imali zajedničku namjeru da izvrše genocid.²⁴⁴ Prema riječima tužilaštva, postoje brojni dokazi na osnovu kojih bi razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da postoji genocidna namjera, uključujući izjave koje su davali Karadžić i drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a prije i za vrijeme genocidnih djela za koja se terete, kojima su eksplicitno prijetili, odobraval, poticali, veličali i pokušavali opravdati uništavanje bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata.²⁴⁵ Tužilaštvo tvrdi da su već i samo direktni dokazi o Karadžićevim izjavama, uzeti u najboljem svjetlu, dovoljni da pokažu da je imao genocidnu namjeru u svrhu donošenja odluke na osnovu pravila 98bis.²⁴⁶ Tužilaštvo takođe tvrdi da dodatni dokazi govore u prilog zaključku da su Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru, uključujući dokaze o, između ostalog, razmjeru, učestalosti i prirodi genocidnih i drugih kažnjivih djela u opštinama, kao i dokaze o tome da su genocidna i druga kažnjiva djela bila usmjerena protiv i da su imala posljedice po gotovo sve članove grupa bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata.²⁴⁷ Iako prihvaća da

²⁴¹ Žalbeni podnesak, par. 95, gdje se poziva na T. 13. juni 2012. godine, str. 28706-28707, 28709, 28711-28714, T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

²⁴² Žalbeni podnesak, par. 96, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 69-72.

²⁴³ Žalbeni podnesak, par. 98, gdje se citira T. 28. juni 2012. godine, str. 28769. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 54.

²⁴⁴ Žalbeni podnesak, par. 55-85. V. takođe Replika par. 5, 10.

²⁴⁵ Žalbeni podnesak, par. 56-67.

²⁴⁶ Žalbeni podnesak, par. 56-59. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 85.

²⁴⁷ Žalbeni podnesak, par. 68-83. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 85.

odluke drugih vijeća nisu obavezujuće, tužilaštvo tvrdi da je ipak značajno da su druga vijeća koja su u fazi postupka predviđenoj pravilom 98bis pred sobom imala dokaze koji se preklapaju ili veoma slične dokaze, zaključila da je moguće zaključiti da je postojala genocidna namjera.²⁴⁸

92. Karadžić odgovara da tužilaštvo nije pokazalo da je Pretresno vijeće napravilo ikakvu grešku u primjeni prava.²⁴⁹ Karadžić takođe tvrdi da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da u Opštinama nije bilo genocida i tvrdi da je zaključak Pretresnog vijeća u skladu s dokazima na kojima se zasniva.²⁵⁰ Karadžić s tim u vezi tvrdi, upućujući na presude Međunarodnog suda pravde (dalje u tekstu: ICJ) i ovog Međunarodnog suda, da je "dvadeset sedam međunarodnih sudija došlo do istog zaključka" do kojeg je došlo Pretresno vijeće u vezi s optužbama za genocid u Opštinama, "zbog čega je gotovo nemoguće zaključiti da je odluka Pretresnog vijeća u ovom predmetu bila nerazumna".²⁵¹ Karadžić dodaje da se u njegovom predmetu tužilaštvo konkretno oslanjalo na dokaze i činjenice o kojima je presuđeno s drugih suđenja na kojima su izrečene oslobađajuće presude, i tvrdi da ono malo novih dokaza koji su izvedeni na njegovom suđenju potvrđuju da 1992. godine u Opštinama nije izvršen genocid.²⁵² Na kraju, Karadžić tvrdi da ako se događaji iz 1992. u Opštinama uporede s događajima "za koje je utvrđeno da predstavljaju genocid u 20. stoljeću, naime s Holokaustom, događajima u Ruandi i Srebrenici, očigledno je da događaji u Opštinama ne predstavljaju genocid".²⁵³

²⁴⁸ Žalbeni podnesak, par. 84.

²⁴⁹ Odgovor, par. 223-246.

²⁵⁰ Odgovor, par. 38-246.

²⁵¹ Odgovor, par. 40, fusnota 28. V. takođe Odgovor, par. 49-59 (gdje se govori o predmetu br. IT-95-8-T, *Tužilac protiv Duška Sikirice*, Presuda po prijedlozima odbrane za donošenje oslobađajuće presude, 4. septembar 2001.), 60-65 (gdje se govori o Prvostepenoj i Drugostepenoj presudi u predmetu *Stakić*), 68-79 (gdje se govori o Prvostepenoj presudi u predmetu *Brđanin*), 80-86 (gdje se govori o Prvostepenoj presudi u predmetu *Krajišnik*), 87-95 (gdje se govori o Presudi ICJ-a iz 2007., str. 43). V. takođe Odgovor, par. 41-48 (gdje se govori o Prvostepenoj i drugostepenoj presudi u predmetu *Jelisić*), 66-67 (gdje se govori o predmetu br. IT-02-54-T, *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, Odluka po predlogu za donošenje oslobađajuće presude, 16. juni 2004.). Karadžić takođe ističe da se presuda ICJ-a iz 2007. godine i neki drugi predmeti pred Međunarodnim sudom u kojima su izrečene oslobađajuće presude bave optužbama ili dokazima koji se potpuno ili djelimično preklapaju s optužbama ili dokazima koji se odnose na tačku 1 Optužnice u njegovom predmetu. V. Odgovor, par. 59, 65, 79, 86-87, 96.

²⁵² Odgovor, par. 96-211.

²⁵³ Odgovor, par. 212. V. takođe Odgovor, par. 213-222.

93. Tužilaštvo u replici između ostalog tvrdi da ocjena i odvagivanje dokaza prilikom izricanja prvostepenih presuda u predmetima protiv drugih optuženih, koje su donesene u različitim fazama postupaka nisu relevantni za to da li je Pretresno vijeće ispravno obavilo svoju funkciju na osnovu pravila 98bis Pravilnika u ovom predmetu.²⁵⁴ Tužilaštvo takođe tvrdi da krivično djelo genocida nije ograničeno na događaje s istim nivoom ubijanja i stvarnog uništavanja kako je to bio slučaj tokom Holokausta ili u Ruandi.²⁵⁵ Na kraju, tužilaštvo ističe da se Oslobođajuća presuda bavi individualnom krivičnom odgovornošću, što nije bila glavna tema presude ICJ-a iz 2007. godine.²⁵⁶

(b) Analiza

94. Preliminarno, Žalbeno vijeće primjećuje da su se strane u postupku, u prilog svojim argumentima, oslanjale na činjenične zaključke i ocjene dokaza drugih vijeća na Međunarodnom sudu i ICJ-u.²⁵⁷ Žalbeno vijeće podsjeća na to da ga ne obavezuju ni pravne odluke ni ocjena dokaza drugih pretresnih vijeća ovog Međunarodnog suda ni ICJ-a.²⁵⁸ Što se tiče ovog potonjeg, Žalbeno vijeće ističe da su zaključci o krivičnoj odgovornosti izvedeni u nekom predmetu pred ovim Međunarodnim sudom obavezujući samo za osobu koja je optužena u tom konkretnom predmetu.²⁵⁹ Shodno tome, Žalbeno vijeće se dalje neće baviti tim argumentima.

95. Što se tiče tvrdnji tužilaštva u vezi s navodnim greškama u primjeni prava, Žalbeno vijeće se nije uvjerilo da je Pretresno vijeće na nedopušten način odvagulo dokaze kada je došlo do zaključka u vezi s genocidnom namjerom "bez obzira na" Karadžićeve izjave.²⁶⁰ Naprotiv, Žalbeno vijeće smatra da zaključak Pretresnog vijeća pokazuje da to što je razmotrilo Karadžićeve izjave zajedno sa svim drugim dokazima, nije moglo dovesti Pretresno vijeće do toga da zaključi da bi ti dokazi mogli van razumne sumnje uvjeriti razumnog presuditelja o činjenicama u krivicu optuženog. Isto tako,

²⁵⁴ Replika, par. 18.

²⁵⁵ Replika, par. 14. V. takođe Replika, par. 13, 15.

²⁵⁶ V. T. 17. april 2013. godine, str. 57.

²⁵⁷ V. Žalbeni podnesak, par. 84: Odgovor, par. 40-211,

²⁵⁸ V. npr. Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*, par. 24. Up. Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*, par. 114.

²⁵⁹ *Tužilac protiv Ante Gotovine i Mladena Markača*, predmet br. IT-06-90-A, Odluka po Zahtjevu za intervenciju i izjavi o interesu Republike Hrvatske, 8. februar 2012. godine, par. 12.

²⁶⁰ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769.

Žalbeno vijeće zaključuje da je neuvjerljiva tvrdnja tužilaštva da je Pretresno vijeće, kada je razmatralo Karadžićeve izjave i druge dokaze u vezi s njim "u svjetlu razmjera i konteksta krivičnih djela za koje se tereti",²⁶¹ na nedopušten način odvagnulo Karadžićeve izjave u odnosu na druge dokaze u spisuu. S tim u vezi, Žalbeno vijeće podsjeća da se zaključak o postojanju genocidne namjere može izvesti iz niza činjenica i okolnosti, uključujući između ostalog, opšti kontekst i razmjere počinjenih zločina.²⁶² Shodno tome, Žalbeno vijeće ne vidi da je Pretresno vijeće napravilo grešku u ocjenjivanju dokaza u vezi s Karadžićevim izjavama zajedno s drugim dokazima o razmjeru i kontekstu kažnjivih djela koja se navode.

96. Tužilaštvo ne pokazuje ni da je Pretresno vijeće pogriješilo time što dokaze o genocidnoj namjeri nije uzelo u najboljem svjetlu. Suprotno navodima tužilaštva, Pretresno vijeće nije okarakterisalo izjave i govore Karadžića i drugih članova rukovodstva bosanskih Srba kao retorička upozorenja, već je navelo da je tužilaštvo za te izjave i govore ustvrdilo da sadrže upozorenja.²⁶³ Nadalje, Žalbeno vijeće smatra da tužilaštvo nije pokazalo da je skraćeni prikaz argumenata tužilaštva na suđenju od strane Pretresnog vijeća bio objektivno netačan.²⁶⁴ U tim okolnostima, Žalbeno vijeće nema osnove da zaključi da Pretresno vijeće nije uzelo dokaze u najboljem svjetlu. Isto tako, tužilaštvo je neuvjerljivo u svojoj tvrdnji da zaključak Žalbenog vijeća u predmetu *Jelisić* pokazuje grešku Pretresnog vijeća u ovom predmetu.²⁶⁵

97. S druge strane, Žalbeno vijeće zaključuje da su tvrdnje tužilaštva u vezi s tumačenjem dokaza u spisuu od strane Pretresnog vijeća uvjerljive. Žalbeno vijeće napominje da su Pretresnom vijeću predloženi dokazi o tome da je na sastancima s Karadžićem odlučeno da će "[...] trećinu Muslimana ubiti, trećina će preći na pravoslavnu vjeru, a trećina će svojevolumno otići" i da će na taj način svi Muslimani nestati iz

²⁶¹ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769 (kurziv dodat).

²⁶² V. gore, par. 80.

²⁶³ V. T. 28. juni 2012. godine, par. 28769.

²⁶⁴ V. T. 13. juni 2012. godine, par. 28706-28714.

²⁶⁵ V. Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 69-72.

Bosne.²⁶⁶ Na žalbenom pretresu, Karadžićev pravni savjetnik prihvatio je da bi ta izjava, uzeta u najboljem svjetlu, mogla predstavljati dokaz o genocidnoj namjeri.²⁶⁷

98. Druge izjave u spisu²⁶⁸ takođe sugerišu da je Karadžić imao genocidnu namjeru. Na primjer, navodi se da je Karadžić rekao da je cilj da se "ratossiljamo neprijatelja iz kuće, a to je Hrvata i Muslimana da ne budemo više zajedno u državi"²⁶⁹ i da će Muslimani, ako počne rat u Bosni, potpuno nestati.²⁷⁰ Dokazi u spisu²⁷¹ takođe ukazuju na to da su drugi viši članovi rukovodstva bosanskih Srba, koji su prema navodima bili učesnici UZP-a, imali genocidnu namjeru. Na primjer, navodi se da je u razgovoru o bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima, Ratko Mladić (dalje u tekstu: Mladić), načelnik Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, rekao "briga mi je [...] da nestanu potpuno".²⁷² Osim toga, Slobodan Milošević, predsjednik Srbije, izjavio je da Momčilo Krajišnik, predsjednik skupštine bosanskih Srba, želi da "da se pokolju svi [Muslimani i Hrvati]".²⁷³

99. Na kraju, Žalbeno vijeće konstatuje da su Pretresnom vijeću predočeni opsežni indirektni dokazi²⁷⁴ na osnovu kojih bi razuman presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da je postojala genocidna namjera. Žalbeno vijeće podsjeća na to da se postojanje specijalne namjere može zaključiti na osnovu "niza činjenica i okolnosti, kao što je opšti kontekst, počinjenje drugih kažnjivih djela koja su sistematski usmjerena protiv te iste grupe, razmjer počinjenih zločina, sistematsko izvršenje djela nad žrtvama zbog toga što pripadaju jednoj konkretnoj grupi ili ponavljanje destruktivnih i

²⁶⁶ Dokazni predmet tužilaštva 3405, par. 95. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 65.

²⁶⁷ AT. 17. april 2013. godine, str. 55.

²⁶⁸ V. npr. Žalbeni podnesak, par. 60-61 i u njima navedene reference. V. takođe AT. 17. april 2013. godine, str. 14-16.

²⁶⁹ Dokazni predmet tužilaštva 1394, str. 76.

²⁷⁰ Dokazni predmet tužilaštva 3200, str. 2; Dokazni predmet tužilaštva br. 5846, str. 3; Dokazni predmet odbrane br. 279, str. 3, 7-8.

²⁷¹ V. npr. Žalbeni podnesak, par. 67 i u njemu navedene reference. V. takođe AT. 17. april 2013. godine, str. 17.

²⁷² Dokazni predmet tužilaštva 1385, str. 49. V. takođe dokazni predmet tužilaštva br. 1385, str. 47-48.

²⁷³ Dokazni predmet tužilaštva 1487, str. 17.

²⁷⁴ V. npr. T. 28. juni 2012. godine, str. 28768. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 68-75 i u njima navedene reference.

diskriminatornih djela".²⁷⁵ S tim u vezi je Pretresno vijeće je primilo na znanje dokaze o "kažnjivim djelima sistematski usmjerenim protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata" u opštinama, kao i dokaze o ponavljanju "destruktivnih djela i pogrdnih izraza".²⁷⁶ Konkretno, Žalbena vijeće primjećuje da sudski spis sadrži dokaze o genocidnim i drugim kažnjivim djelima počinjenim nad bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima u svim Opštinama, kao što su ubijanje, premlaćivanje, silovanje i seksualno nasilje, kao i dokaze o masovnoj i diskriminatornoj prirodi tih djela.²⁷⁷

²⁷⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 47. V. takođe Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*, par. 34; Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*, par. 133, Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*, par. 40-41.

²⁷⁶ T. 28. juni 2012. godine, str. 28768.

²⁷⁷ V. npr. dokazni predmet tužilaštva 70, str 11-23 (izjava svjedoka tužilaštva Jusufa Avdispahića u vezi s uslovima na "Ekonomiji" u Zvorniku, gdje su zatočnici bili teško premlaćivani, izloženi seksualnom zlostavljanju, prisilnom radu i ubijani dok su stražari pokazivali znakove vjerske i nacionalne mržnje); T. 29. mart 2012. godine, str. 27175 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ610 u vezi s masovnim ubijanjem Muslimana i zatočenju muslimanskih civila u Zvorniku); dokazni predmet tužilaštva 3380, str. 33-36 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Petka Panića u vezi sa zatočenjem otprilike 700 muškaraca Muslimana u tehničkoj školi Karakaj u Zvorniku i ubijanjem zatočenika); dokazni predmet tužilaštva 64, str. 3-5 (izjava svjedoka tužilaštva Osmana Krupinca u kojoj navodi da su Srbi ustrijelili 36 muškaraca, žena i djece za vrijeme napada na jedno selo u Zvorniku, kao i još sedam muškaraca za vrijeme drugih napada na selo); T. 25. avgust 2011. godine, str. 17869-17870 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ605 o tome kako je zatočeno na hiljade Muslimana iz Bratunca i kako su na jednoj zatočeničkoj lokaciji muškarce prebijali na smrt, ubadali nožem i pucali na njih); T. 22. avgust 2011. godine, str. 17637-17638 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Mušana Talovića o tome kako su bosanski Srbi napali jedno selo u Bratuncu i ubili najmanje 68 ljudi); dokazni predmet tužilaštva 3263, par. 10-28 (izjava svjedoka tužilaštva Suada Džafića o srpskom napadu na muslimanska sela u Bratuncu u kojem su neki mještani poginuli, a vojno sposobni muškarci prevezeni u zatočeničke centre); T. 20. oktobar 2012. godine, str. 20308-20317 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Ive Atlije o tome kako su snage bosanskih Srba napale sela u Prijedoru i da je ubijeno preko 200 nesrba, među kojima su bili muškarci, žene i djeca); dokazni predmet tužilaštva 3672, str. 7-8 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Ive Atlije o tome kako su bosanski Srbi u Prijedoru u svojoj propagandi pogrdnim izrazima govorili o nesrbima), 36-38 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Ive Atlije u vezi s djelima koja su bosanski Srbi izvršili s vjerskom mržnjom prema jednom Hrvatima katoliku); dokazni predmet tužilaštva 3528, par 25-33, 43-51 (izjava svjedoka tužilaštva Kerima Mešanovića o njegovom iskustvu u logoru Omarska u Prijedoru, gdje su zatočnike tukli i ubijali, te zatim odvodili da se nikad ne vrate, naročito vođe u muslimanskoj zajednici); dokazni predmet 703, str. 26-30 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ092 o prebijanju i ubijanju muškaraca i žena bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u jednom selu u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva 674, str. 14-35, 71-74 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ014 o napadu na jedno selo u Prijedoru u kojem su srpski vojnici ubili muslimanske civile i uništili seosku džamiju); dokazni predmet tužilaštva 693, str. 13-17, 27-28, 31-32 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Safeta Tacija o zatočenicima koji su ubijeni u logoru Keratem u Prijedoru); dokazni predmet tužilaštva 705, str. 36-41 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ093 o ubijanju nesrba u logoru Omarska u Prijedoru); T. 16. septembar 2011. godine, str. 19012-19015 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ075 o tome kako su snage bosanskih Srba ubile najmanje 144 bosanska Muslimana u jednom selu u Ključu); dokazni predmet tužilaštva 686, str. 10-15, 18-21, 30-34 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ056 o ubijanju civila iz jednog sela u Ključu); T. 15. septembar 2011. godine, str. 18907-18908 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 o njegovom zatočenju u KP Domu u Foči, gdje su zatočene Muslimane zlostavljali, prebijali, ubijali, prisiljavali na rad i nametali im neadekvatne životne uslove), 18917 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ239 o tome da je većina ljudi u KP Domu bila zatočena samo zbog toga što su bili

100. Žalbeno vijeće ponovo podsjeća na to da se, na osnovu pravila 98bis Pravilnika, pretpostavlja da su dokazi tužilaštva vjerodostojni i da su uzeti u najboljem svjetlu²⁷⁸ te da će oslobađajuća presuda biti izrečena samo ukoliko "nema dokaza koji mogu biti osnova za osudu".²⁷⁹ U kontekstu ove žalbe, Žalbeno vijeće smatra da bi dokazi u spisu, uzeti u najboljem svjetlu, mogli ukazivati na to da je Karadžić imao genocidnu namjeru. Ostali dokazi u spisu ukazuju na to da su drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a takođe imali takvu namjeru.²⁸⁰ Žalbeno vijeće smatra da su ovi dokazi, kada ih se ocjenjuje zajedno s dokazima o razmjeru i prirodi genocidnih i drugih kažnjivih djela navedenih u Optužnici,²⁸¹ dovoljno uvjerljivi u svojoj ukupnosti da nijedno razumno pretresno vijeće ne bi moglo zaključiti, u kontekstu pravila 98bis Pravilnika, da nije bilo dokaza koji mogu pokazati da su Karadžić i drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru.

101. Shodno tome, Žalbeno vijeće zaključuje da je Pretresno vijeće pogriješilo u utvrđivanju činjenica kada je zaključilo da nema dokaza, uzetih u najboljem svjetlu, na osnovu kojih bi razumni presuditelj o činjenicama mogao da se uvjeri da su Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru i da je ta

Muslimani); dokazni predmet tužilaštva 3568, str. 16-18, 53-63, 111-119 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ017 o tome kako su Muslimani zatočeni u KP Domu u Foči bili teško premlaćivani); dokazni predmet tužilaštva 718, par. 36, 72, 77-81, 84-85 (izjava svjedoka tužilaštva Ahmeta Zulića u vezi s 300 civila koji su ubijeni prilikom napada na sela u Sanskom Mostu i zatočenicima u preduzeću "Betonirka" u Sanskom Mostu koji prebijeni i pogubljeni); dokazni predmet tužilaštva 3515, str. 15-18 (svjedočenje Grge Stojića o ubijanju muškaraca nesrba iz jednog sela u Sanskom Mostu); T. 1. septembar 2011. godine, str. 18133-18135 (svjedočenje svjedoka tužilaštva KDZ603 o tome da su snage bosanskih Srba ubile muškarce Muslimane u jednom selu u Vlasenici, da su se bosanski Srbi pogrđnim izrazima obraćali mještanima Muslimanima, da su nesrbi bili zatočeni i da zatočenicima nisu davali hranu i da su ih tukli); T. 6. septembar 2011. godine, str. 18430-18433 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Seada Hodžića da su snage bosanskih Srba napale jedno selo u Vlasenici i ubile preko 60 muškaraca, žena i djece Muslimana i da su u napadu na drugo selo ljudi ubijeni i silovani); dokazni predmet tužilaštva 3212, str. 21-23, 33-38 (izjava svjedoka tužilaštva Ibri Osmanovića o opštinskom zatvoru i logoru Sušica u Vlasenici gdje su zatočeni tukli, davali im premalo hrane, držali u neadekvatnim životnim uslovima i ubijali); dokazni predmet tužilaštva 1, str. 106-108, 111-113 (svjedočenje svjedoka tužilaštva Predraga Radića o razaranju džamija u više opština); AF935 (u Ključu su civili, bosanski Muslimani koji su bili uhapšeni vrijeđani nao nacionalnoj osnovi); AF1110 (zatočeni u zgradi SJB u Prijedoru vrijeđani su na nacionalnoj osnovi); AF1171 (zatočeni u logoru Omarska u Prijedoru vrijeđani su na nacionalnoj osnovi). V. takođe gore, par. 34-36, 48; Žalbeni podnesak, par. 36-37, 44-51 i u njemu navedene reference.)

²⁷⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 55.

²⁷⁹ Pravilo 98bis Pravilnika. Vidi takođe gore, par. 9.

²⁸⁰ V. gore, par. 97-98.

²⁸¹ V. gore, par. 99.

greška dovela do neostvarenja pravde. Shodno tome, Žalbena vijeće odobrava ovu žalbenu podosnovu tužilaštva. O značenju ovog zaključka biće riječi niže u tekstu.

5. Zaključak

102. Iz gore navedenih razloga, Žalbena vijeće djelimično odobrava žalbene osnove 2 i 3 tužilaštva, poništava zaključak Pretresnog vijeća da nije bilo dokaza na osnovu kojih bi, ako se prihvate, razumni presuditelj o činjenicama mogao zaključiti da su Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru, te odbija kao bespredmetne ostale tvrdnje iz žalbenih osnova 2 i 3 žalbe tužilaštva.

C. Navodi o greškama u vezi s alternativnim vidovima odgovornosti (osnova 4)

103. Pripremajući se da donese odluku po Karadžićevom zahtjevu na osnovu pravila 98*bis*, Pretresno vijeće je objasnilo sljedeće:

Mada je optuženi osporio sve vidove odgovornosti, u ovoj odluci naglasak je na procjeni odgovornosti optuženog po svakoj od 11 tačaka za počinjenje, prema članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda, na osnovu njegovog *učestvovanja* u četiri navedena udružena zločinačka poduhvata. Vijeće bi se, samo ukoliko nema dokaza na osnovu ovog vida odgovornosti, bavilo drugim vidovima odgovornosti na osnovu člana 7(1) i 7(3) Statuta.²⁸²

Nakon što je razmotrilo dokaze u vezi s tačkom 1 Optužnice, Pretresno vijeće je zaključilo da nema dokaza koji bi, uzeti u najboljem svjetlu, "mogli govoriti u prilog optužbi za genocid u opštinama za koju se tereti na osnovu člana 4(3) Statuta".²⁸³

1. Argumentacija

104. Tužilaštvo tvrdi da je "[Pretresno] vijeće, čak ako je ispravno zaključilo da elementi" prve kategorije UZP-a nisu utvrđeni, pogriješilo u primjeni prava pošto nije uzelo u obzir da li postoje dovoljni dokazi o genocidnoj namjeri (ako budu prihvaćeni) na osnovu kojih bi se razumni presuditelj o činjenicama van razumne sumnje mogao uvjeriti u Karadžićevu krivicu na osnovu drugih vidova odgovornosti.²⁸⁴ Tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće, s obzirom na to da ima dovoljne dokaze da utvrdi Karadžićevu genocidnu namjeru, pogriješilo time što nije uzelo u obzir druge vidove odgovornosti za

²⁸² T. 28. juni 2012. godine, str. 28733-28734.

²⁸³ T. 28. juni 2012. godine, str. 28769-28770.

²⁸⁴ Žalbeni podnesak, par. 111. V. takođe Najava žalbe, par. 22-23; Žalbeni podnesak, par. 112-115.

koje se tereti u Optužnici, uključujući planiranje, naređivanje i podsticanje genocida.²⁸⁵ U prilog ovoj tvrdnji, tužilaštvo navodi dokaze da je Karadžić, između ostalog, "naređivao i podsticao" počinjenje "genocidnih i drugih kažnjivih djela".²⁸⁶

105. Alternativno, tužilaštvo tvrdi da je, čak i da su dokazi nedovoljni da se na osnovu njih utvrdi Karadžićeva genocidna namjera, dovoljno pokazati da je Karadžić imao *mens rea* potrebnu za ostale vidove odgovornosti koji se navode u Optužnici.²⁸⁷ S tim u vezi, tužilaštvo tvrdi da u spisu postoje dovoljni dokazi koji pokazuju da su drugi, uključujući druge članove rukovodstva bosanskih Srba poput Mladića, imali genocidnu namjeru.²⁸⁸ Stoga, tužilaštvo tvrdi da je Pretresno vijeće trebalo razmotriti treću kategoriju UZP-a, pomaganje i podržavanje i odgovornost nadređenog, kao alternativne vidove odgovornosti.²⁸⁹

106. Karadžić, između ostalog, odgovara da nije bilo potrebno da Pretresno vijeće razmatra da li bi on mogao biti osuđen za genocid na osnovu bilo kojeg vida odgovornosti "budući da je Pretresno vijeće razumno zaključilo da nije bilo krivičnog djela genocida".²⁹⁰

2. Analiza

107. Žalbeno vijeće podsjeća na to da je poništilo zaključke Pretresnog vijeća u vezi s *actusom reusom* genocida i genocidne namjere Karadžića i drugih koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a.²⁹¹ Žalbeno vijeće takođe napominje da se tvrdnje tužilaštva u vezi s alternativnim vidovima odgovornosti zasnivaju na pretpostavci da će zaključci Pretresnog vijeća o *actusu reusu* i genocidnoj namjeri biti potvrđeni.²⁹²

²⁸⁵ Žalbeni podnesak, par. 111-112.

²⁸⁶ Žalbeni podnesak, par. 112 (navodnici u tekstu izostavljeni).

²⁸⁷ Žalbeni podnesak, par. 111, 113-114.

²⁸⁸ Žalbeni podnesak, par. 111, 113.

²⁸⁹ Žalbeni podnesak, par. 111, 113-114. V. takođe Žalbeni podnesak, par. 112. U svojoj Najavi žalbe tužilaštvo takođe tvrdi da Pretresno vijeće nije dalo obrazloženje u vezi s primjenjivošću drugih vidova odgovornosti. V. Najava žalbe, par. 22. Tužilaštvo u svom Žalbenom podnesku nije iznijelo argumente koji se odnose na ovaj aspekt njegove žalbe. Žalbeni podnesak, par. 111-115. Prema tome, smatra se da je tužilaštvo odustalo od tog argumenta. V. Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*, fusnota 15.

²⁹⁰ Odgovor, par. 254.

²⁹¹ V. gore, par. 37-38, 49-51, 101-102.

²⁹² V. gore, par. 104.

Uzimajući u obzir da su relevantni zaključci Pretresnog vijeća poništeni, Žalbeno vijeće se ne treba baviti argumentima tužilaštva u vezi s alternativnim vidovima odgovornosti. U svakom slučaju, Žalbeno vijeće napominje da se stiče utisak da je Pretresno vijeće svoje razmatranje u vezi s genocidnom namjerom drugih osoba zasnovalo na zaključcima u vezi s *actusom reusom* genocida koji su poništeni.²⁹³ U tim okolnostima, Žalbeno vijeće smatra da će Pretresno vijeće, u svjetlu ove presude, nužno trebati ponovno razmotriti relevantnu analizu, uključujući analizu ostalih vidova odgovornosti. Shodno tome, Žalbeno vijeće neće razmatrati tvrdnje tužilaštva u vezi s alternativnim vidovima odgovornosti.

3. Zaključak

108. Iz gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće odbija žalbenu osnovu 4 tužilaštva.

²⁹³ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28768. V. takođe gore, par. 51.

IV. KARADŽIĆEVE ALTERNATIVNE TVRDNJE

A. Argumentacija

109. U svom Odgovoru, Karadžić kaže da je Pretresno vijeće, budući da je konstatovalo da dokazi ukazuju i na *actus reus* genocida i na njegovu genocidnu namjeru, ispravno zaključilo da nema "podudaranja" djela i njegove namjere,²⁹⁴ i da "ubijanja i teške povrede u opštinama nisu počinjeni s namjerom da se unište bosanski Muslimani kao grupa".²⁹⁵ S tim u vezi Karadžić napominje da se u oslobađajućoj presudi govori o "ukupnosti" dokaza ili o "kontekstu" predmeta.²⁹⁶ Karadžić takođe tvrdi da, u interesu pravde, Žalbena vijeće ne treba poništiti oslobađajuću presudu čak ako utvrdi da je Pretresno vijeće pogriješilo.²⁹⁷ U prilog svojoj tvrdnji, Karadžić se oslanja na drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, u kojoj je Žalbena vijeće zaključilo da ima diskreciono pravo da ne poništi prvostepenu presudu čak i nakon što je zaključilo da je pretresno vijeće napravilo grešku koja bi mogla dovesti do poništenja presude.²⁹⁸ Karadžić dodaje da bi poništenje Oslobađajuće presude poremetilo suđenje po ostalim tačkama Optužnice koje je u toku i da bi predstavljalo neodgovorno korištenje javnih sredstava.²⁹⁹

110. Tužilaštvo replicira, između ostalog, da dokazi u spisima ukazuju na to da postoji podudaranje genocidne namjere i *actusa reusa*.³⁰⁰ Nadalje, tužilaštvo tvrdi da je u interesu pravde da se postupak nastavi do "primjereno donesene presude po [tački 1 Optužnice] na kraju suđenja".³⁰¹ Tužilaštvo ističe da, u svakom slučaju, Žalbena vijeće samo u izuzetnim okolnostima odbija da odredi pravni lijek za greške pretresnog vijeća, a da u ovom predmetu nema takvih izuzetnih okolnosti.³⁰²

²⁹⁴ Odgovor, par. 233 (naglasak izostavljen).

²⁹⁵ Odgovor, par. 237. V. takođe AT. 17. april 2013. godine, str. 41-42, 45.

²⁹⁶ Odgovor, par. 233-236.

²⁹⁷ Odgovor, par. 303-312.

²⁹⁸ Odgovor, par. 303-309, gdje se poziva na Drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić*, par. 73-76.

²⁹⁹ Odgovor, par. 310-312.

³⁰⁰ AT. 17. april 2013. godine, str. 58-59.

³⁰¹ Replika, par. 21.

³⁰² Replika, par. 22-23.

B. Analiza

111. Žalbno vijeće podsjeća na to da, kada se tužilaštvo oslanja na neku konkretnu osnovu kako bi poništilo oslobađajuću presudu, optuženi može nastojati da u prilog oslobađajućoj presudi iznese dodatne žalbene osnove.³⁰³ Nadalje, Žalbno vijeće podsjeća na to da, nakon što je utvrdilo da je Pretresno vijeće pogriješilo u ocjeni dokaza u vezi s tačkom 1,³⁰⁴ Žalbno vijeće ima diskreciono pravo da odluči koji će pravni lijek primijeniti.³⁰⁵ Žalbno vijeće u primjeni svog diskrecionog prava mora odvagnuti faktore kao što su pravičnost prema optuženom, interesi pravde, priroda krivičnih djela, okolnosti konkretnog predmeta i briga za javni interes.³⁰⁶ Te i druge faktore treba ocjenjivati slučaja do slučaja.³⁰⁷

112. Prije svega, Žalbno vijeće zaključuje da je Karadžićeva tvrdnja da je odluka Pretresnog vijeća da ga oslobodi optužbi za genocid u opštinama zasnovana na nepostojanju podudaranja između ubijanja i štetnih djela protiv bosanskih Muslimana i/ili bosanskih Hrvata i genocidne namjere neuvjerljiva.³⁰⁸ Oslobađajuća presuda zasnovana je na odvojenim zaključcima, između ostalog, o tome da Karadžić i drugi koji su, prema navodima, bili učesnici UZP-a nisu imali genocidnu namjeru i da nijedan dokaz u sudskom spisu ne ukazuje na to da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati trpjeli teške tjelesne ili duševne povrede ili životne uslove sračunate na to da ih unište.³⁰⁹ U svakom slučaju, Žalbno vijeće ponovo podsjeća na to da je poništilo zaključke Pretresnog vijeća u vezi s genocidnom namjerom, teškim tjelesnim i duševnim povredama i životnim uslovima sračunatim na uništenje.³¹⁰ U tom kontekstu bi bilo

³⁰³ Uputstvo o formalnim uslovima za podnošenje žalbe na presudu, par. 5. Vidi takođe *Tužilac protiv Ljube Boškoscog i Johana Tarčulovskog*, predmet br. IT-04-82-AM, Odluka po Zahtjevu odbrane Ljube Boškoscog za prekoračenje broja riječi, 25. novembar 2008. godine, str. 3; *Tužilac protiv Gorana Jelisića*, predmet br. IT-95-10-A, Nalog, 21. mart 2000. godine, str. 4.

³⁰⁴ V. gore, par. 37-38, 49-51, 101-102.

³⁰⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 73. V. takođe član 25(2) Statuta ("Žalbno vijeće može odluke pretresnih vijeća potvrditi, poništiti ili preinačiti."); pravilo 117(C) Pravidnika ("Žalbno vijeće može pod odgovarajućim okolnostima naložiti da se optuženom ponovo sudi u skladu s pravom.").

³⁰⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 73.

³⁰⁷ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 73.

³⁰⁸ *Contra*, gore, par. 109.

³⁰⁹ V. T. 28. juni 2012. godine, str. 28765-28770.

³¹⁰ V. gore, par. 37-38, 49-51, 101-102.

preuranjeno da Žalbeno vijeće razmatra Karadžićeve argumente u vezi s podudaranjem genocidne namjere i genocidnih djela za koja se tereti.

113. Žalbeno vijeće nije uvjerala Karadžićeva tvrdnja da se Žalbeno vijeće iz opreza treba suzdržati od poništavanja Oslobođajuće presude. Karadžićevo oslanjanje na drugostepenu presudu u predmetu *Jelisić* je u tom pogledu neuvjerljivo. U predmetu *Jelisić*, Žalbeno vijeće je odbilo da poništi Jelisićevu oslobođajuću presudu nakon što je uzelo u obzir posebne okolnosti Jelisićeve situacije, uključujući između ostalog, sljedeće: (i) optuženi se izjasnio krivim za djela koja su navedena pod tačkom za koju je oslobođen;³¹¹ (ii) optuženom je utvrđena krivica i određena kazna za druge zločine koji se odnose na ta ista djela;³¹² i (iii) ponovno suđenje odgodilo bi prebacivanje optuženog u zatvor, koji je bio u boljem položaju da mu obezbijedi dugotrajan i dosljedan psihijatrijski tretman.³¹³

114. Žalbeno vijeće primjećuje da u ovom predmetu nema takvih izvanrednih okolnosti. Konkretno, Karadžić se nije izjasnio krivim za djela navedena pod tačkom 1 Optužnice i nije donesena konačna odluka o djelima u osnovi genocida po drugim tačkama Optužnice. Osim toga, Žalbeno vijeće napominje da u ovoj fazi postupka Karadžiću nije izrečena kazna budući da je postupak po ostalim tačkama Optužnice još uvijek u toku. Isto tako, Žalbeno vijeće nije uvjerala Karadžićeva tvrdnja da bi poništenje Oslobođajuće presude poremetilo suđenje po ostalim tačkama Optužnice koje je u toku i da bi predstavljalo neodgovorno korištenje javnih sredstava. Shodno tome, Karadžićev argument s tim u vezi se odbija.

³¹¹ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 74.

³¹² Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 74.

³¹³ Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*, par. 75-76.

V. ZAKLJUČAK

115. Žalbeno vijeće poništava zaključak Pretresnog vijeća da dokazi u spisu, uzeti u najboljem svjetlu, ne bi omogućili izvođenje zaključka da su bosanski Muslimani i/ili bosanski Hrvati pretrpjeli teške tjelesne ili duševne povrede ili da su im nametnuti životni uslovi sračunati na to da ih unište.³¹⁴ Žalbeno vijeće takođe poništava zaključak Pretresnog vijeća da dokazi u spisu, uzeti u najboljem svjetlu, nisu bili dovoljni da se zaključi da su Karadžić i drugi koji su prema navodima bili učesnici UZP-a imali genocidnu namjeru.³¹⁵ Na kraju, Žalbeno vijeće odbija ostale Karadžićeve tvrdnje u vezi s Oslobođajućom presudom.³¹⁶ U tim okolnostima Pretresno vijeće smatra da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je, na osnovu pravila 98*bis* Pravilnika, oslobodilo Karadžića od optužbe za genocid u Opštinama.

116. Žalbeno vijeće ističe da je do zaključaka u vezi s dokazima predloženim Pretresnom vijeću došlo tako što ih je uzelo u najboljem svjetlu i nije ocjenjivalo njihovu vjerodostojnost. To je zadatak Pretresnog vijeća u prvostepenom postupku nakon što mu budu predloženi Karadžićevi dokazi u vezi s tačkom 1 Optužnice. Shodno tome, pitanje Karadžićeve krivice u odnosu na krivična djela genocida počinjena u Opštinama ostaje otvoreno.

³¹⁴ V. gore, par. 37-38, 49-51.

³¹⁵ V. gore, par. 97-102.

³¹⁶ V. gore, par. 112-114.

VI. DISPOZITIV

117. Iz gore navedenih razloga, **ŽALBENO VIJEĆE**,

NA OSNOVU člana 25 Statuta i pravila 117 Pravilnika,

IMAJUĆI U VIDU pismene podneske strana u postupku i argumente iznesene na žalbenom pretresu 17. aprila 2013. godine;

ZASJEDAJUĆI na otvorenoj sjednici;

djelimično **ODOBRAVA** prvu žalbenu osnovu tužilaštva;

djelimično **ODOBRAVA** drugu i treću žalbenu osnovu tužilaštva;

PONIŠTAVA Oslobađajuću presudu koju je Pretresno vijeće izreklo Radovanu Karadžiću za genocid u Opštinama po tački 1 Optužnice; i **PONOVNO UVODI** optužbe protiv Radovana Karadžića po tački 1 Optužnice;

ODBIJA ostale žalbene osnove tužilaštva; i

VRAĆA predmet Pretresnom vijeću na daljnje postupanje u skladu s ovom Presudom.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavan tekst na engleskom.

/potpis na originalu/
sudija Theodor Meron, predsjedavajući

/potpis na originalu/
sudija Patrick Robinson

/potpis na originalu/
sudija Liu Daqun

/potpis na originalu/
sudija Khalida Rachid Khan

/potpis na originalu/
sudija Bakhtiyar
Tuzmukhamedov

Dana 11. jula 2013.
U Haagu, Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

VII. DODATAK A – ISTORIJAT POSTUPKA

1. Pretresno vijeće je donijelo oslobađajuću presudu u ovom predmetu 28. juna 2012. godine. Glavni aspekti žalbenog postupka sažeti su u nastavku.

A. Najava žalbe i podnesci

2. Tužilaštvo je podnijelo Najavu žalbe 11. jula 2012. godine,³¹⁷ a Žalbeni podnesak 24. septembra 2012. godine.³¹⁸ Dana 9. novembra 2012. godine, Žalbeno vijeće je djelimično odobrilo Karadžićev zahtjev za odbacivanje Žalbenog podneska tužilaštva i naložilo tužilaštvu da podnese *corrigendum*.³¹⁹ Tužilaštvo je podnijelo *corrigendum* Žalbenog podneska 19. novembra 2012. godine.³²⁰ Karadžić je podnio Odgovor 5. novembra 2012. godine,³²¹ a tužilaštvo je podnijelo repliku na Odgovor 20. novembra 2012. godine.³²²

B. Imenovanje sudija

3. Dana 12. jula 2012. godine, predsjednik Međunarodnog suda imenovao je sljedeće sudije da rješavaju po žalbi: sudija Theodor Meron, predsjedavajući; sudija Patrick Robinson; sudija Liu Daqun; sudija Khalida Rachid Khan i sudija Bakhtiyar Tuzmukhamedov.³²³

C. Druge odluke i nalozi

4. Dana 21. septembra 2012. godine, Žalbeno vijeće je odbilo molbu za odobrenje za podnošenje podneska *amicus curiae* u vezi s oslobađajućom presudom, koji su podnijeli advokat Satka Mujagića, Fikret Alić i Udruženje svjedoka i preživjelih genocida,

³¹⁷ Najava žalbe tužilaštva na Oslobađajuću presudu na osnovu pravila 98*bis*, 11. juli 2012. godine.

³¹⁸ Žalbeni podnesak tužilaštva u vezi s pravilom 98*bis*, 24. septembar 2012. godine (povjerljivo). Javna redigovana verzija zavedena je 25. septembra 2012. godine.

³¹⁹ Odluka da se odbaci podnesak tužilaštva, 9. novembar 2012. godine, par. 11.

³²⁰ *Corrigendum* Najave žalbe tužilaštva na Oslobađajuću presudu na osnovu pravila 98*bis*, 19. novembar 2012. godine.

³²¹ Podnesak respondenta, 5. novembar 2012. godine (povjerljivo). Prva javna redigovana verzija zavedena je 5. novembra 2012. godine, a revidirana javna redigovana verzija zavedena je 26. novembra 2012. godine.

³²² Replika tužilaštva na Žalbu u vezi s pravilom 98*bis*, 20. novembar 2012. godine (povjerljivo). Javna redigovana verzija zavedena je 20. novembra 2012. godine.

³²³ Nalog kojim se imenuju sudije u predmet pred Žalbenim vijećem, 12. juli 2012. godine, str. 1.

zaključivši da predloženi podnesak *amicus curiae* ne pomaže u donošenju odluke po žalbi.³²⁴

5. Karadžić je 18. marta 2013. godine podnio zahtjev za odbijanje žalbe i zatražio da se imenuje *amicus curiae* tužilac da istraži nepoštovanje Suda od strane tužilaštva.³²⁵ Tužilaštvo je odgovorilo 28. marta 2013. godine,³²⁶ a Karadžić je podnio repliku 2. aprila 2013. godine.³²⁷ Žalbeno vijeće je odbilo Zahtjev za odbacivanje 4. jula 2013. godine.³²⁸

D. Žalbeni pretres

6. Dana 22. marta 2013. godine, Žalbeno vijeće je u Nalogu o rasporedu odobrilo Karadžićev zahtjev da se održi žalbeni pretres, ali je odbilo njegov zahtjev da se pretres održi u Bosni i Hercegovini.³²⁹ Osim toga, Žalbeno vijeće je odobrilo Karadžićev zahtjev da se njegov pravni savjetnik Peter Robinson na žalbenom pretresu obrati Žalbenom vijeću.³³⁰ Žalbeni pretres održan je 17. aprila 2013. godine u Haagu.

³²⁴ Odluka po Molbi za odobrenje za podnošenje podneska *amicus curiae*, 21. septembar 2012. godine, str. 1-3.

³²⁵ Zahtjev za odbacivanje žalbe i za imenovanje *amicus curiae* tužioca, 18. mart 2013. godine (dalje u tekstu: Zahtjev za odbacivanje).

³²⁶ Odgovor tužilaštva na Karadžićev Zahtjev za odbacivanje i imenovanje *amicus curiae* tužioca, 28. mart 2013. godine.

³²⁷ Replika na Zahtjev za odbacivanje žalbe i imenovanje *amicus curiae* tužioca, 2. april 2013. godine.

³²⁸ Odluka po Zahtjevu za odbacivanje žalbe i imenovanje *amicus curiae* tužioca, 4. juli 2013. godine.

³²⁹ Nalog o rasporedu, str. 1.

³³⁰ Nalog o rasporedu, str. 2.

VIII. DODATAK B – MATERIJALI NA KOJE SE UPUĆUJE I DEFINICIJE TERMINA

A. Jurisprudencija

1. Međunarodni sud

ALEKSOVSKI

Tužilac protiv Zlatka Aleksovskog, predmet br. IT-95-14/1-A, Presuda, 24. mart 2000. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Aleksovski*).

BLAŠKIĆ

Tužilac protiv Tihomira Blaškića, predmet br. IT-95-14-A, Presuda, 29. juli 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*).

BRĐANIN

Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-A, Presuda, 3. april 2007. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Brđanin*).

Tužilac protiv Radoslava Brđanina, predmet br. IT-99-36-T, Presuda, 1. septembar 2004. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Brđanin*).

DELALIĆ I DRUGI (ČELEBIĆI)

Tužilac protiv Zejnila Delalića, Zdravka Mucića zvanog Pavo, Hazima Delića i Esada Landže zvanog Zenga, predmet br. IT-96-21-A, Presuda, 20. februar 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Čelebići*).

GOTOVINA I MARKAČ

Tužilac protiv Ante Gotovine i Mladena Markača, predmet br. IT-06-90-A, Presuda, 16. novembar 2012. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Gotovina i Markač*).

HALILOVIĆ

Tužilac protiv Sefera Halilovića, predmet br. IT-01-48-A, Presuda, 16. oktobar 2007. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Halilović*).

JELISIĆ

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-A, Presuda, 5. juli 2001. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Jelisić*).

Tužilac protiv Gorana Jelisića, predmet br. IT-95-10-T, Presuda, 14. decembar 1999. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Jelisić*).

KRAJIŠNIK

Tužilac protiv Momčila Krajišnika, predmet br. IT-00-39-A, Presuda, 17. mart 2009. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krajišnik*).

Tužilac protiv Momčila Krajišnika, predmet br. IT-00-39-T, Presuda, 27. septembar 2006. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Krajišnik*).

KRSTIĆ

Tužilac protiv Radislava Krstića, predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Krstić*).

KVOČKA I DRUGI

Tužilac protiv Miroslava Kvočke, Mlađe Radića, Zorana Žigića i Dragoljuba Prcaća, predmet br. IT-98-30/1-A, Presuda po žalbi, 28. februar 2005. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kvočka i drugi*).

LUKIĆ I LUKIĆ

Tužilac protiv Milana Lukića i Sredoja Lukića, predmet br. IT-98-32/1-A, Presuda, 4. decembar 2012. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Lukić i Lukić*).

PERIŠIĆ

Tužilac protiv Momčila Perišića, predmet br. IT-04-81-A, Presuda, 28. februar 2013. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Perišić*).

STAKIĆ

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br. IT-97-24-A, Presuda po žalbi, 22. mart 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Stakić*).

Tužilac protiv Milomira Stakića, predmet br. IT-97-24-T, Presuda, 31. juli 2003. (u tekstu: Prvostepena presuda u predmetu *Stakić*).

2. MKSR

GACUMBITSI

Sylvestre Gacumbitsi protiv tužioca, predmet br. ICTR-2001-64-A, Presuda, 7. juli 2006. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Gacumbitsi*).

GATETE

Jean-Baptiste Gatete protiv tužioca, predmet br. ICTR-00-61-A, Presuda, 9. oktobar 2012. (Drugostepena presuda u predmetu *Gatete*).

HATEGEKIMANA

Ildephonse Hategekimana protiv tužioca, predmet br. ICTR-00-55B-A, Presuda, 8. maj 2012. (Drugostepena presuda u predmetu *Hategekimana*).

KAYISHEMA I RUZINDANA

Tužitelj protiv Clémenta Kayisheme i Obeda Ruzindane, predmet br. ICTR-95-1-A, Presuda, 1. juni 2001. (Drugostepena presuda u predmetu *Kayishema i Ruzindana*).

MUGENZI I MUGIRANEZA

Justin Mugenzi i Prosper Mugiraneza protiv tužioca, predmet br. ICTR-99-50-A, Presuda 4. februar 2013. (Drugostepena presuda u predmetu *Mugenzi i Mugiraneza*).

RUTAGANDA

Georges Anderson Nderubumwe Rutaganda protiv tužioca, predmet br. ICTR-96-3-A, Presuda, zavedena na francuskom 26. maja 2003., prijevod na engleski zaveden je 9. februara 2004. (Drugostupena presuda u predmetu *Rutaganda*).

SEROMBA

Tužilac protiv Athanasea Serombe, predmet br. ICTR-2001-66-A, Presuda, 12. mart 2008. (u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Seromba*).

3. Druge jurisdikcije

PRESUDA ICJ-a IZ 2007.

Predmet u vezi s primjenom Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (Bosna i Hercegovina protiv Srbije i Crne Gore), Presuda od 26. februara 2007., ICJ Reports 2007. (u tekstu: Presuda ICJ-a iz 2007.).

B. Definicije termina i skraćenice

AF	činjenice o kojima je presuđeno
Žalbeni podnesak	Žalbeni podnesak tužilaštva u vezi s pravilom 98bis, 24. septembar 2012. (povjerljivo). Javna redigovana verzija zavedena je 25. septembra 2012.
žalbeni pretres	iznošenje usmenih argumenata u ovom predmetu, održano u Haagu 17. aprila 2013.
Žalbeno vijeće	Žalbeno vijeće Međunarodnog suda
AT.	transkript žalbenog pretresa u ovom predmetu
BiH	Bosna i Hercegovina
Konvencija o genocidu	Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, usvojena 9. decembra 1948., stupila na snagu 12. januara 1951.
ICJ	Međunarodni sud pravde
MKSR	Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za genocid i druga teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji Ruande i državljana Ruande odgovornih za genocid i druga takva kršenja počinjena na teritorijama susjednih država između 1. januara 1994. i 31. decembra 1994.
Optužnica	<i>Tužilac protiv Radovana Karadžića</i> , predmet br. IT-95-5/18-PT, Treća izmijenjena optužnica, 19. oktobar 2009., Dodatak A
UZP	Udruženi zločinački poduhvat
UZP I	Prva ili osnovna kategorija UZP-a
Oslobađajuća presuda	<i>Tužilac protiv Radovana Karadžića</i> , predmet br. IT-95-5/18-T, T. 28. juni 2012., str. 28762-28770, 28774
Mladić	Ratko Mladić, komandant Glavnog štaba Vojske Republike Srpske
Opštine	određene opštine u BiH na koje su bosanski Srbi polagali pravo
Najava žalbe	Najava žalbe tužilaštva na Oslobađajuću presudu na osnovu pravila 98bis, 11. juli 2012.
str.	stranica
par.	paragraf(i)
Uputstvo o formalnim uslovima	Uputstvo o formalnim uslovima za podnošenje žalbe, IT/201, 7. mart 2002.
Tužilaštvo	Tužilaštvo Međunarodnog suda

Replika	Replika tužilaštva u okviru Žalbe na osnovu pravila 98 <i>bis</i> , 20. novembar 2012. godine (povjerljivo). Javna redigovana verzija zavedena je 20. novembra 2012. godine
Odgovor	Odgovor respondenta, 5. novembar 2012. godine (povjerljivo). Prva javna redigovana verzija zavedena je 5. novembra 2012. godine, a revidirana javna redigovana verzija zavedena je 26. novembra 2012. godine.
Zahtjev u vezi s pravilom 98<i>bis</i>	T. 11. juni 2012. godine, str. 28569-28626
Pravilnik	Pravilnik o postupku i dokazima Međunarodnog suda
Nalog o rasporedu	Nalog o rasporedu žalbenog pretresa, 22. mart 2013.
Statut	Statut Međunarodnog suda
T.	transkript prvostepenog postupka u ovom predmetu
Pretresno vijeće	Pretresno vijeće III Međunarodnog suda
Međunarodni sud	Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine